

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Кафедра музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності

Світлана ГАВРИЛЮК, Валентина НАДОЛЬСЬКА

**ТЕХНОЛОГІЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти другого
(магістерського) рівня підготовки
спеціальності В 12 «Культурологія та музеєзнавство»
освітньо-професійної програми «Музеєзнавство, пам'яткознавство»**

Луцьк – 2026

УДК 930.85(072)

Г 12

Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 6 від 18 лютого 2026 р.)

Рецензент: Крамар Ю. В. – доктор історичних наук, професор кафедри
всесвітньої історії Волинського національного університету імені Лесі
Українки.

**Г 12 Гаврилюк С. В., Надольська В. В. Технології збереження культурної
спадщини в Україні та світі:** методичні рекомендації для здобувачів
вищої освіти другого (магістерського) рівня підготовки спеціальності
В 12 «Культурологія та музеєзнавство» освітньо-професійної програми
«Музеєзнавство, пам'яткознавство». Луцьк, 2026. 79 с.

У методичному виданні представлено навчально-методичний комплекс з
освітнього компонента «Технології збереження культурної спадщини в Україні
та світі» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня підготовки
спеціальності В 12 «Культурологія та музеєзнавство» освітньо-професійної
програми «Музеєзнавство, пам'яткознавство». Подано силабус, який дасть
змогу попередньо ознайомитися із структурою освітнього компонента, темами,
які виноситимуться на лекції, семінарські заняття, а також даватимуться
викладачем на самостійне опрацювання, теми і плани практичних
(семінарських) занять і поради до їх підготовки, тести для перевірки знань з
освітнього компонента, словник термінів.

© Гаврилюк С. В., Надольська В. В. 2026
© Волинський національний університет
імені Лесі Українки

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. Силабус нормативного освітнього компонента «Технології збереження культурної спадщини в Україні та світі».....	6
РОЗДІЛ 2. Плани практичних (семінарських) занять і поради щодо їх підготовки.....	28
РОЗДІЛ 3. Тести для перевірки знань з освітнього компонента.....	46
РОЗДІЛ 4. Термінологічний словник	59

ВСТУП

У здійсненні освітнього процесу підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки», спеціальності В 12 «Культурологія та музеєзнавство» освітньо-професійної програми «Музеєзнавство, пам'яткознавство» у Волинському національному університеті імені Лесі Українки вагоме місце відводиться нормативному освітньому компоненту «Технології збереження культурної спадщини в Україні та світі».

Підготовлене видання містить силабус, який дасть змогу студентам попередньо ознайомитися із структурою освітнього компонента, темами, які вноситимуться на лекції, практичні (семінарські) заняття, а також даватимуться викладачем на самостійне опрацювання; рекомендації, які допоможуть здобувачам освіти на належному рівні підготуватися до семінарських занять і організувати власну самостійну роботу. Методичне видання включає тестові завдання, які дозволять здобувачам освіти перевірити засвоєний матеріал, а також словник термінів. Подані у методичних рекомендаціях матеріали допоможуть здобувачам освіти самостійно планувати терміни вивчення та обсяги підготовки з ОК «Технології збереження культурної спадщини в Україні та світі», прогнозувати власну результативність засвоєння знань.

Методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня підготовки спеціальності В 12 «Культурологія та музеєзнавство» з освітнього компонента «Технології збереження культурної спадщини в Україні та світі» розроблені з урахуванням:

– Освітньо-професійної програми «Музеєзнавство, пам'яткознавство» (затверджена вченою радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 6 від 27.05.2025 р.);

– Положення про організацію освітнього процесу на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях у Волинському національному університеті імені Лесі Українки;

- Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки;
- Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки;
- Положення про підготовку здобувачів за дуальною формою здобуття освіти у Волинському національному університеті імені Лесі Українки з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти;
- Положення про порядок формування індивідуальної траєкторії навчання здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки;
- Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки.

РОЗДІЛ 1

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА «ТЕХНОЛОГІЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ»

Силабус освітнього компонента «ТЕХНОЛОГІЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ» підготовки магістерського освітнього рівня, галузі знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки», спеціальності В 12 «Культурологія та музеєзнавство», за освітньо-професійною програмою «Музеєзнавство, пам'яткознавство».

Розробник: Гаврилюк С. В., професор, завідувач кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності, доктор історичних наук, професор.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної
програми:

(Чибирак С. В.)

Силабус освітнього компонента затверджений на засіданні кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності протокол № 1 від 28 серпня 2025 р.

Завідувач кафедри:

(Гаврилюк С. В.)

I. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма здобуття освіти	Галузь знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки	Нормативний
Кількість годин/кредитів 150/5	Спеціальність В12 Культурологія та музеєзнавство	Рік навчання: 1-й Семестр: 1-й
ІНДЗ: немає		Лекції: 24 год.
	Практичні (семінарські): 36 год.	
	Освітньо-професійна програма Музеєзнавство, пам'яткознавство	Самостійна робота: 80 год.
	Освітній рівень магістерський	Консультації: 10 год.
		Форма контролю: екзамен
Мова навчання: українська		Навчальний план 2025 р.

II. Інформація про викладача

ІІІ: Гаврилюк Світлана Віталіївна.

Науковий ступінь: доктор історичних наук.

Вчене звання: професор.

Посада: професор, завідувач кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності.

Контактна інформація: e-mail: romir1991@ukr.net

тел. +38 (050) 438 73 04

Дні занять згідно з розкладом факультету за посиланням:
<https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація освітнього компонента. Освітній компонент «Технології збереження культурної спадщини в Україні та світі» належить до переліку нормативних навчальних дисциплін підготовки магістрів за спеціальністю В 12 «Культурологія та музеєзнавство», освітньою програмою «Музеєзнавство, пам'яткознавство» і *спрямований на вивчення* здобувачами вищої освіти: міжнародного досвіду у застосуванні новітніх технологій збереження об'єктів культурної спадщини; ролі ЮНЕСКО, міжнародних музейних і пам'яткоохоронних організацій у впровадженні модерних ініціатив щодо архітектурної реставрації, консервації, реабілітації, реконструкції, ревіталізації, музеєфікації об'єктів культурної спадщини; впровадження технологій оцифрування історико-культурної спадщини; практик застосування інноваційних технологій щодо збереження об'єктів культурної спадщини у країнах Європи і світу загалом; стану і особливостей архітектурної реставрації в Україні, методики її проведення упродовж другої половини ХХ – першої чверті ХХІ ст.; перспектив застосування у нашій державі, країнах Європи і світу новітніх технологій збереження нерухомих і рухомих об'єктів культурної спадщини.

2. Постреквізити освітнього компонента – ОК 13 «Виробнича практика за освітньо-професійною програмою», ОК 12 «Музеєфікація історико-культурної і природної спадщини», ОК 14 «Виробнича практика із написанням кваліфікаційної роботи», ОК 15 «Кваліфікаційна робота».

3. Мета і завдання освітнього компонента – вивчити суть теоретичних і практичних аспектів архітектурної реставрації, консервації, реабілітації, реконструкції, ревіталізації, музеєфікації, зрозуміти особливості кожного із означених шляхів збереження культурної спадщини, ознайомитися з міжнародним і українським досвідом у цій сфері, засвоїти сильні сторони і розібратися у слабовирішуваних проблемах щодо впровадження новітніх технологій збереження культурної спадщини в Україні та світі.

Вивчення ОК передбачає вирішення таких завдань: засвоєння дефініцій *технології збереження культурної спадщини, цифрові технології збереження пам'яток, консервація, реставрація, реконструкція, музеєфікація, реабілітація, ремонт пам'ятки, ревіталізація, облікова документація*; ознайомлення з нормативно-правовими документами ЮНЕСКО, міжнародних музейних і пам'яткоохоронних організацій, чинними законодавчими актами України щодо технологій збереження пам'яток та їх використання; вивчення світового досвіду застосування новітніх технологій збереження пам'яток; оволодіння теоретичними знаннями і практичними навичками щодо системного підходу до використання технологій збереження культурної спадщини в Україні.

4. Компетентності. Програмні результати навчання. Soft skills.

Вивчення освітнього компонента дозволить здобувачу вищої освіти набути наступні компетентності:

Загальні компетентності (ЗК): ЗК 1. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК 3. Здатність працювати з урахуванням вітчизняного і міжнародного контексту. ЗК 5. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість. ЗК 6. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК): СК 1. Здатність вибудувати стратегії розвитку музейної та пам'яткоохоронної справи. СК 2. Здатність здійснювати музеєфікацію об'єктів історико-культурної і природної спадщини. СК 3. Здатність провадити інноваційну діяльність в музейній справі та пам'яткоохоронній діяльності. СК 4. Здійснення науково-дослідної, науково-педагогічної, управлінської діяльності. СК 5. Здатність розвивати соціальне усвідомлення ролі культурної спадщини.

Програмні результати навчання (ПР): ПР 1. Розуміти проблеми збереження, інтерпретації та використання історико-культурної спадщини, оцінювати та аналізувати поточний стан і ключові тенденції розвитку музейної та пам'яткоохоронної галузі у цілому. ПР 2. Застосовувати методи та технології проектування та модернізації музейних і пам'яткоохоронних

установ відповідно до вимог споживачів і законодавства, чинних стандартів та технічних умов. ПР 7. Знати та застосовувати сучасні технології інтерпретації та актуалізації історико-культурної та природної спадщини. ПР 10. Розробляти проекти з музеєфікації об'єктів історико-культурної та природної спадщини. ПР 11. Застосовувати набуті знання для проведення науково-дослідної роботи у професійній діяльності.

Soft skills. Вивчення освітнього компонента дозволить здобувачам освіти розвинути комунікативні навички (вміння ефективно спілкуватися та знаходити спільну мову з фахівцями різних галузей – архітекторами, істориками, інженерами, археологами, мистецтвознавцями; презентаційні навички (здатність чітко та переконливо пояснювати складні технічні й етичні рішення (наприклад, громадськості, меценатам, представникам державної влади) щодо необхідності втручання у процес збереження пам'яток або їх фінансування); усвідомлення високої міри відповідальності за незворотні зміни, внесені в об'єкт спадщини, та розуміння цінності об'єкта культурної спадщини для майбутніх поколінь; системне та критичне мислення (критично оцінювати традиційні та нові технології, матеріали і методики реставрації, вибираючи найбільш доцільні та безпечні для конкретного об'єкта); повагу до культурного різноманіття світу, культурний інтелект і толерантність (здатність розуміти історичний та культурний контекст, що стоїть за пам'ятками, і ставитися до них з належною повагою); навички дослідницької роботи (самостійно шукати інформацію, систематизувати її та проводити міні-дослідження з обраної теми); організаційні навички; аналітичні здібності; уміння працювати в команді; самостійність та відповідальність.

5. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ. (сем)	Сам. роб.	Конс.	Форма контрол
-------------------------------	--------	------	--------------	-----------	-------	---------------

						ю/ба ли
Змістовий модуль 1. Технології збереження культурної спадщини в Україні та світі: теоретичний аспект						
Тема 1. Предмет і завдання освітнього компонента. Поняття і суть технологій збереження культурної спадщини. Історіографія і джерела курсу.	9	2	2	5		УО / 3,5
Тема 2. Документи ЮНЕСКО, міжнародних музейних і пам'яткоохоронних організацій щодо технологій збереження культурної спадщини. Міжнародна хартія з охорони та реставрації архітектурно-містобудівної спадщини (Краківська хартія 2000 р.), ін.	9	2	2	5		УО /3,5
Тема 3. Витоки, історія, теорія і методика архітектурної реставрації в Україні (кінець ХІХ – перша чверть ХХІ ст.).	11	2	2	5	2	УО, Р /3,5
Тема 4. Стан збереження і використання замкових комплексів України.	7		2	5		УО, Р, ДС /3,5
Тема 5. Консервація, реабілітація, реконструкція, ремонт, ревіталізація, музеєфікація як вагомі технології і способи збереження культурної спадщини: теоретичний та історичний аспекти.	13	2	4	5	2	УО, Р, Т /3,5* 2=7
Тема 6. Світовий Фонд Пам'яток та його роль у збереженні унікальної культурної спадщини світу. Благодійні фонди країн Європи, України у підтримці новітніх технологій збереження пам'яток.	7		2	5		УО, ДС/ 3,5
Тема 7. Цифрова консервація пам'яток. Концептуальна модель архівного	9	2	2	5		УО, ДС /

зберігання цифрової історико-культурної спадщини.						3,5
Тема 8. Становлення та еволюція просторової реконструкції історичних та археологічних об'єктів із застосуванням технології тривимірного моделювання	10	2	2	5	1	УО, Р, ДС/ 3,5
Разом за модулем 1	75	12	18	40	5	31,5
Змістовий модуль 2. Практична реалізація новітніх технологій збереження культурної спадщини						
Тема 9. Європейські практики здійснення превентивної консервації та превентивної реставрації об'єктів культурної спадщини.	9	2	2	5		УО, ДС / 3,5
Тема 10. Впровадження архітектурної реставрації в Україні: досягнення, проблеми, перспективи.	11	2	2	5	2	УО, ДС/ 3,5
Тема 11. Збереження архітектурної спадщини України шляхом реконструкції історичних будівель.	9	2	2	5		УО, ДС / 3,5
Тема 12. Корифеї української реставраційної школи: І. Могитич, О. Граужис, М. Говденко, Є. Лопушинська, Є.Пламеницька, В. Шевченко, В. Корнеєва, ін.	9		4	5		УО, Р, ДС, Т /3,5* 2=7
Тема 13. Успішні світові практики консервації, реабілітації, реконструкції, ремонту, ревіталізації, музеєфікації культурної спадщини.	11	2	2	5	2	УО, Р/ 3,5
Тема 14. Європейський досвід оцифрування історико-культурної спадщини: конкретні приклади, важливість упровадження їх в Україні.	10	2	2	5	1	УО, Р/3,5
Тема 15. Оцифрування музейних фондів і пам'яток архітектури в Україні	7		2	5		УО, Р

та світі.						/3,5
Тема 16. Технології баз даних у збереженні та дослідженні міської культурної спадщини. Проблеми та перспективи використання технологій баз даних для ефективного управління культурною спадщиною.	9	2	2	5		УО, ДС /3,5
Разом за модулем 2	75	12	18	40	5	31,5
Активна участь у роботі семінарських занять						7
Модульні контрольні роботи						30
Всього годин:	150	24	36	80	10	100

Форма контролю*: УО – усне опитування; ДС – дискусія, Т – тести, Р – реферат.

6. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота здобувачів вищої освіти виконується за завданням і при методичному керівництві викладача, але без його безпосередньої участі. Вона включає як повністю самостійне засвоєння окремих тем дисципліни, так й опрацювання тем, які розглядаються під час аудиторної роботи. У ході самостійної роботи здобувачі вищої освіти опрацьовують та конспектують навчальну, наукову і довідкову літературу, виконують завдання, спрямовані на закріплення знань і формування умінь та навичок, готуються до поточного і модульного контролю з дисципліни.

№ теми	Види, зміст самостійної роботи
1	Опрацювання лекційного матеріалу. Ознайомитися з рекомендованою науковою літературою, матеріалами у соціальних мережах. Опрацювати виступи на науковому круглому столі «Збереження історичної, архітектурної та культурної спадщини у м. Кам'янці-Подільському» (квітень 2023 р.), збірники наукових праць «Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини» (Редкол.: В. Д. Сидоренко (голова) та ін. Київ : Ін-тут проблем сучасного мистецтва НАМ України, 2004–2016 рр.).

2	Опрацювати документи ЮНЕСКО, міжнародних музейних і пам'яткоохоронних організацій щодо технологій збереження культурної спадщини, а саме: «Конвенцію про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини» (1972 р.), «Конвенцію про охорону архітектурної спадщини Європи» (1985 р.), Програму Європейського Союзу «Креативна Європа», Міжнародну хартію з охорони та реставрації архітектурно-містобудівної спадщини (Краківська хартія 2000 р.), Закон України «про охорону культурної спадщини» (2000 р.), ін.
3	Ознайомитися з публікаціями К. Гончарової щодо формування методики архітектурної реставрації в Україні. Підготувати реферати «Періодизація формування методики архітектурної реставрації в Україні», «Запозичення Україною міжнародного досвіду проведення архітектурної реставрації», «Місце реконструкції у системі реставраційних заходів».
4	Опрацювання публікації, В. Вечерського, О. Жукової, які стосуються замкових комплексів України та їх збереження. Підготувати реферат «Роль пам'яткознавця Бориса Возницького у дослідженні та збереженні замкових комплексів Львівщини», «Замки Хмельниччини: стан збереження, перспективи музеєфікації».
5	Підготовка до семінарського заняття. Розробити словник термінів, пов'язаних з технологіями збереження культурної спадщини в Україні і світі.
6	Підготовка до практичного заняття. Відшукати у соціальних мережах приклади діяльності благодійних фондів України, Європи, світу, які підтримують збереження рухомої і нерухомої культурної спадщини. Підготовка рефератів.
7	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до семінарського заняття згідно даного викладачем плану. Підготовка рефератів.
8	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до семінарського заняття згідно даного викладачем плану. Підготувати реферат «Історико-археологічний комплекс «Кам'яна Могила»: теоретичні аспекти створення тривимірної моделі пам'ятки».
9	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до семінарського заняття. Підготовка рефератів.
10	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до семінарського заняття. Підготовка рефератів.
11	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до семінарського заняття. Підготовка рефератів.

12	Підготовка до семінарського заняття. Підготовка рефератів про діяльність представників української архітектурної школи різних періодів.
13	Опрацювати сайти міжнародних пам'яткоохоронних організацій, європейських благодійних фондів, відшукати приклади успішних світових практик консервації, реабілітації, реконструкції, ремонту, ревіталізації, музеєфікації нерухомої і рухомої культурної спадщини. Підготовка рефератів.
14	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до семінарського заняття. Підготовка рефератів.
15	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до семінарського заняття. Підготовка рефератів.
16	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до семінарського заняття. Підготовка рефератів.

IV. Політика оцінювання

При вивченні освітнього компонента «Технології збереження культурної спадщини в Україні та світі» застосовується поточний та підсумковий семестрові форми контролю. Також передбачено обов'язковий контроль засвоєння навчального матеріалу ОК, віднесеного на самостійну роботу. Поточний контроль (засвоєння окремих тем) проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на лекціях та семінарських заняттях, у формі виступів здобувачів вищої освіти під час дискусій при обговоренні навчальних питань на семінарських заняттях, у формі написання рефератів, виконання тематичних тестових завдань.

При вивченні освітнього компонента необхідно спиратися на конспект лекцій та рекомендовану навчальну і наукову літературу. Вітається використання інших джерел з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії з проблем освітнього компонента.

Відвідування занять є обов'язковим. У разі підписання здобувачем вищої освіти індивідуального плану обов'язковим є виконання

індивідуальних завдань згідно зі встановленим викладачем графіком. Високо оцінюється прагнення здобувачів вищої освіти: регулярно відвідувати заняття; плановірно та систематично засвоювати навчальний матеріал; активно працювати на лекційних і семінарських заняттях, брати участь в обговоренні дискусійних питань; повною мірою долучатися до активних форм навчання; відпрацьовувати пропущені семінарські заняття. Навчання за індивідуальним графіком може бути організоване за допомогою дистанційних технологій навчання, або в інший спосіб (електронна пошта, доступні аудіокомунікаційні сервіси).

Недопустимими є: пропуски з неповажних причин та запізнення на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (окрім випадків, передбачених навчальним планом та методичними рекомендаціями викладача); списування та плагіат.

Здобувачі вищої освіти мають дотримуватися академічної доброчесності: самостійно виконувати усі навчальні завдання, завдання підсумкового контролю. У разі використання ідей, тверджень, відомостей при виконанні усіх завдань, передбачених силабусом, необхідно у формі посилань вказувати на джерела інформації. Дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права. Дотримуватись положень «Кодексу академічної доброчесності ВНУ імені Лесі Українки».

Результати навчання, здобуті здобувачем освіти шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються у ВНУ імені Лесі Українки шляхом валідації. Порядок та процедура визнання регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки». Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті (професійні курси/тренінги, громадянська освіта, онлайносвіта, професійні стажування та ін.), які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому

розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, тощо, які передбачені силабусом навчальної дисципліни. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або під час вивчення ОК (але не пізніше початку останнього місяця навчання, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання).

Окремі теми, змістовий модуль чи курс можуть бути перезараховані здобувачу вищої освіти відповідно до «Положення про підготовку здобувачів за дуальною формою здобуття освіти у ВНУ імені Лесі Українки». Оцінювання здобувачів представником підприємства – наставником, яке зафіксоване у програмі навчання, враховується у кінці семестру вивчення ОК, програмні результати вивчення якого частково або повністю внесені до програми навчання на поточний семестр.

Загалом оцінювання здобувачів здійснюється відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти ВНУ імені Лесі Українки». Максимальну кількість балів (100) можна набрати упродовж семестру за результатами виконання усіх видів робіт, які передбачені силабусом.

Максимальна кількість балів за поточну навчальну діяльність із ОК становить 70 балів. Після завершення вивчення тем кожного з 2-х змістових модулів здійснюється модульний контроль у формі виконання здобувачем освіти модульної контрольної роботи. Максимальний бал, отриманий за 2-і модульні контрольні роботи, становить 30 балів. Підсумкова модульна оцінка визначається в балах як сума поточної та контрольної модульних оцінок. Модуль зараховується здобувачеві, якщо він успішно виконав всі види навчальної роботи, передбачені силабусом освітнього компонента. Перескладання будь-яких видів робіт, передбачених силабусом освітнього компонента, з метою підвищення підсумкової модульної оцінки не дозволяється. Заборгованість із модуля повинна бути ліквідована здобувачем

у позааудиторний час до початку підсумкового контролю з наступного модуля. Кінцевий термін ліквідації заборгованості з модульного контролю обмежується початком заліково-екзаменаційної сесії.

Протягом поточної роботи здобувач освіти має набрати не менше 35 балів (як допуск до складання іспиту). Для отримання допуску здобувач освіти має відпрацювати практичні роботи до дати іспиту під час основної сесії. Оцінки за відпрацьовані роботи викладач виставляє в електронний журнал успішності поруч або замість «н». У випадку, якщо здобувач освіти отримав менше, ніж 35 балів, він не може бути допущеним до екзамену і повинен бути відрахований за академічну неуспішність.

Консультації здобувачам вищої освіти надаються: на кафедрі згідно графіку; онлайн через Університетський портал – Office 365, за допомогою Viber чи електронної скриньки (за попередньою домовленістю з викладачем).

Розподіл балів, які можна набрати упродовж семестру:

1. Поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 70 балів).
2. Модульні контрольні роботи (максимум 30 балів).

V. Підсумковий контроль

Підсумкова семестрова оцінка з освітнього компонента виставляється без складання іспиту за результатами поточного і модульного контролю у випадку, якщо здобувач освіти успішно виконав усі завдання, передбачені силабусом, і набрав при цьому не менше як 75 балів та погоджується з оцінкою. Така оцінка виставляється в день проведення екзамену в присутності здобувача освіти.

Іспит складається у випадку, якщо здобувач освіти бажає підвищити набрану кількість балів із ОК. У цьому випадку бали, набрані здобувачем за результатами модульних контрольних робіт, анулюються; екзаменаційна оцінка визначається в балах за результатами відповіді на 3-и теоретичні екзаменаційні питання, внесені до білету, за шкалою від 0 до 30 балів.

Підсумкова семестрова оцінка у випадку складання іспиту визначається як сума поточної семестрової та екзаменаційної оцінок у балах (максимально – 100 балів). Зазначена оцінка заноситься до електронного журналу успішності та індивідуального навчального плану студента. Повторне складання екзамену допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком навчального процесу.

Перелік питань до іспиту:

1. Предмет, мета і завдання освітнього компонента «Технології збереження культурної спадщини в Україні та світі».
2. Джерела та історіографія освітнього компонента «Технології збереження культурної спадщини в Україні та світі».
3. Основні дефініції навчального курсу, їх визначення.
4. Документи ЮНЕСКО щодо збереження культурної спадщини (Конвенція «Про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини» (1972 р.), документ «Пам'ять світу» (1992 р.), «Хартія про збереження цифрової спадщини», 2003 р.).
5. Міжнародна хартія з охорони та реставрації архітектурно-містобудівної спадщини (Краківська хартія 2000 р.) як один з вагомих документів у галузі збереження культурної спадщини.
6. Державне регулювання у сфері охорони культурної спадщини України.
7. Формування Державного реєстру нерухомих пам'яток України: успіхи, труднощі, перспективи.
8. Створення та діяльність в Україні національної системи Міжнародного центру вивчення питань збереження та відновлення культурних цінностей (ICCROM).
9. Діяльність Національного науково-дослідного реставраційного центру України та його філій у Львові, Одесі і Харкові.

10. Формування реєстру пам'яток у Києві як один із шляхів збереження культурної спадщини. Проект «Захоплюючий Київ».
11. Превентивна консервація у музеях: суть, конкретні приклади.
12. Превентивна реставрація як спосіб збереження культурної спадщини.
13. Формування методики архітектурної реставрації у країнах Європи (друга половина ХХ–ХХІ ст.).
14. Архітектурна реставрація в Україні кінця ХІХ – першої половини ХХ ст.: витоки, історія, практика.
15. Формування методики архітектурної реставрації в Україні у другій половині ХХ ст.
16. Нормативно-правове забезпечення та організація архітектурно-реставраційної справи в Україні у добу незалежності.
17. Реставраційна теорія та методика архітектурної реставрації в Україні та світі наприкінці ХХ – у перші два десятиліття ХХІ ст.
18. Замкові комплекси України як об'єкти культурної спадщини, технології їх збереження.
19. Збереження архітектурної спадщини України шляхом реконструкції історичних будівель.
20. Охарактеризувати методичне видання «Консервація і реставрація об'єктів культурної спадщини» (за ред. І. Прокопенко. Київ, 2021. 436 с.).
21. Основні принципи та правила ведення науково-реставраційних робіт.
22. Розробка проектної документації з реставрації пам'яток архітектури.
23. Особливості реставрації монументального живопису.
24. Реставраційна діяльність Івана Могитича.
25. Реставраційна діяльність Олега Граужиса.
26. Внесок Олени Годованюк у розвиток української архітектурно-реставраційної справи.
27. Роль у формуванні української наукової реставраційної школи М. Говденка, Є. Лопушинської, Є. Пламеницької, В. Шевченка.

28. Консервація нерухомих творів мистецтва.
29. Європейський досвід застосування технологій збереження культурної спадщини у XXI ст.
30. Проблеми музеєфікації замкових комплексів України.
31. Пам'ятки фортифікаційного будівництва як складова історико-архітектурної спадщини України, технології їх збереження у XXI ст.
32. Цифрові технології збереження культурної спадщини.
33. Цифрові методи роботи з культурною спадщиною: міжнародний та український досвід.
34. 3D сканування і фотограмметрія.
35. Становлення та еволюція методів просторової реконструкції історичного об'єкту із застосуванням технології тривимірного моделювання.
36. Теорія побудови тривимірної моделі історичних та археологічних об'єктів.
37. Культурні проекти з використанням доповненої реальності. Реалізація проекту «Молодий Респін» (мобільний гід з ефектами доповненої реальності по м. Чугуєву).
38. Місце баз даних і цифрових паспортів серед новітніх технологій збереження культурної спадщини.
39. Гейміфікація культурної спадщини. Діяльність музею І. Сікорського у Києві у віртуальній реальності.
40. Оцифрування історико-культурної спадщини: технології та управління.
41. Технології збереження цифрової культурної спадщини в Україні.
42. Реалізація проектів збереження культурної спадщини у Нідерландах.
43. Реалізація проектів збереження культурної спадщини у Німеччині.
44. Реалізація проектів збереження культурної спадщини у Бельгії.
45. Реалізація проектів збереження культурної спадщини в Австрії.
46. Реалізація проектів збереження культурної спадщини у Франції.

47. Реалізація проєктів збереження культурної спадщини у Польщі.
48. Реалізація проєктів збереження культурної спадщини в Італії.
49. Реалізація проєктів збереження культурної спадщини у країнах американського континенту.
50. Оцифрування музейних фондів в Україні як одна із новітніх технологій збереження та актуалізації культурної спадщини.
51. Оцифрування пам'яток архітектури в Україні як одна із новітніх технологій збереження та актуалізації культурної спадщини.
52. Оцифрування музейних фондів у країнах Європи як одна із новітніх технологій збереження та актуалізації культурної спадщини.
53. Оцифрування пам'яток архітектури у країнах Європи як одна із новітніх технологій збереження та актуалізації культурної спадщини.
54. Технології баз даних у збереженні та дослідженні міської культурної спадщини.
55. Перспективи використання технологій баз даних при збереженні культурної спадщини.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Fx	Необхідне перескладання

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Актуальність збереження культурної спадщини України : зб. наук. ст. / [упор. Сліпчишин Л. В.]. Львів : СПОЛОМ, 2023. 104 с.
2. Архипова Є. О., Клевчук О. О. Державне регулювання у сфері охорони культурної спадщини України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 13–14. С. 51–57.
3. Баланюк Ю. Європейський та український досвід збереження культурної спадщини. URL : <https://social-science.edu.ua>
4. Бірвова О. Історико-культурна спадщина України: цифрові технології збереження та популяризація в умовах воєнних дій. *Науково-теоретичний альманах Грані*, 2023. Том 26(5). С. 90–94.
5. Гаврилюк С. Внесок міжнародних організацій в охорону всесвітньої культурної спадщини. *Музейна справа на Житомирщині: історія та сучасність*. Науковий збірник «Велика Волинь». Матер. Всеукр. наук.-практ. конф., Житомир, 8–9 жовтня 2020 р. Вип. 60. Упоряд. П. С. Скавронський. Бердичів : ФОП Мельник М. В., 2020. С. 315–322.
6. Гаврилюк С. Новітні підходи до вивчення та збереження нерухомих пам'яток України в період російсько-української війни (2022–2023 рр.). *Втрати нерухомих пам'яток України під час російсько-української війни в 2022–2023 рр.: фіксація та дослідження*. Збірник наукових праць на пошану пам'яті історика та пам'яткознавця Сергія Кота / за заг. ред. В. Смоля, відп. ред. Р. Маньковська, упор. Г. Денисенко, Т. Катаргіна, Н. Ковпаненко, С. Архипова. Київ: Інститут історії України НАН України, 2024. С. 46–56.
7. Гаврилюк С. Об'єкти культурної спадщини у Волинській області: збереження та використання. *Дослідження, збереження та популяризація пам'яток історико-культурної спадщини України (до 110-річчя від дня народження П. Т. Тронька)*. (м. Переяслав, 18 квітня 2025 р.). Переяслав (Київ. обл.), 2025. Ч. 1. С. 84–89.

8. Горбул Т. Культурна спадщина в умовах розвитку сучасної цифрової культури. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2022. Вип. 43. С. 55–62.

9. Дзюбленко І. М., Побережець Г. С., Петrenchенко І. Є. Захист культурної спадщини України: міжнародне партнерство та інновації у протидії наслідкам війни. *Вісник гуманітарних наук*. 2025. № 8. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15772955>.

10. Дмитрік Н. О. Напрямки реновації промислових об'єктів. *Архітектурний вісник КНУБА*. 2017. № 13. С. 464–468.

11. Жукова О. В. Музеєфікація замкових комплексів України як один з засобів їх збереження. Археометрія та охорона історико-культурної спадщини / Веб-видання. Київ, 2004. URL: <http://www.myslenedrevo.com.ua/studies/arox/2004/zhukova.html>.

12. Жукова О. В. Музеєфікація історико-архітектурних пам'яток Хмельниччини: проблеми та перспективи. *Могілянські читання 2002 року*: Зб. наук. праць. Київ: ВІПОЛ, 2003. С. 205–208.

13. Жукова О. Сучасні практики ревіталізації пам'яток палацово-паркової архітектури (на прикладі палацу Лянцкоронських-Урбанських ХІХ – поч. ХХ ст. в с. Тартаків Львівської обл.). *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв*. Серія: Музеєзнавство і пам'яткознавство. 2019. № 2(2). С. 105–113.

14. Ієвлєва В. П. Методичні рекомендації щодо музеєфікації нерухомих пам'яток науки і техніки. *Праці НДІ пам'яткоохоронних досліджень*. 2008. Вип. 2. С. 14–28.

15. Кепін Д. В. Музеєфікація об'єктів археологічної спадщини в Європі: на прикладі пам'яток первісної культури / Центр пам'яткознав. НАН України та Укр. Т-ва охорони пам'яток історії та культури. Київ : Центр пам'яткознав. НАНУ та УТОПІК : Максименко М. Т., 2005. 175 с.

16. Комплексні наукові дослідження в реставрації пам'яток архітектури: Колективна монографія під ред.. М. Бевза. Львів: НУ «Львівська політехніка», вид-во «Растр-7». 2022. 346 с.

17. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини : ЮНЕСКО; Конвенція, Міжнародний документ від 16.11.1972. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_089

18. Консервація і реставрація об'єктів культурної спадщини / за ред. І. Прокопенко. Київ : Саміт-книга, 2021. 436 с.

19. Концепція збереження спільної культурної та історичної спадщини шляхом музеєфікації : монографія / Л. О. Чухрай, С. Ж. Пустовалов ; рецензенти: Г. Ю. Івакін, С. Я. Ольговський. Київ : [НАКККіМ], 2014. 204 с.

20. Культурна політика Європейського Союзу. Хрестоматія: навч. посібник / Упорядники: Кеда М. К., Соломенна Т. В. Чернігів : Націон. ун-тет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, 2022. 468 с.

21. Лесик О. Пристосування пам'яток архітектури до нових потреб: сучасна проблематика. *Архітектурна спадщина Волині*. 2014. № 4. С. 22–26.

22. Лисий І. Вектори музеєфікації замків Івано-Франківської області. *Військово-історичний меридіан*. Електронний науковий фаховий журнал. 2017. Вип. 2 (16). С. 75–87.

23. Лобузін І. В. Оцифрування історико-культурної спадщини: технологія та управління. *Реєстрація, зберігання і обробка даних*. 2012. Т. 14. № 3. С. 104–114.

24. Марків А. Реставрація та консервація римо-католицьких храмів Волинської області: історико-культурний контекст, сучасні виклики та перспективи відновлення сакральної спадщини. *Матеріали ХІХ Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (13–14 травня 2025 року)*. – Луцьк : Вежа-Друк, 2025. С. 376–379.

25. Непотенко І. В. Система заходів зі збереження пам'яток архітектури національного значення у Чернігові. *Праці Центру пам'яткознавства*. 2017. Вип. 31. С. 5–16.

26. Поливач К. А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України. Київ : Інститут географії НАН України, 2012. 208 с.

27. Прибега Л. Архітектурна спадщина України: пам'яткоохоронний аспект: монографія. Київ: Інститут культурології НАМ України, 2015. 237 с.

28. Про музеї та музейну справу : закон України [прийнято Верхов. Радою 29.06.1995 № 249/95-ВР]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80>

29. Про охорону культурної спадщини : закон України [прийнято Верхов. Радою 08.06.2000 № 1805-III]. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>

30. Про приєднання України до Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини : закон України [прийнято Верхов. Радою 06.03.2008 № 132-VI]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/132-17>

31. Проекти збереження культурної спадщини в Нідерландах. URL : <http://visnyk.ukrbook.net>.

32. Рачков Є. С. Технології баз даних у збереженні та дослідженні міської культурної спадщини. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Історія»*. 2020. Вип. 57. С. 28–50.

33. Реновація промислової забудови та її адаптація до сучасного міського середовища / Ю. І. Гайко, Є. Ю. Гнатченко, О. В. Завальний, Е. А. Шишкін; за заг. ред. Ю. І. Гайка, Е. А. Шишкіна. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 353 с.

34. Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини: Зб. наук. праць. Редкол.: В. Д. Сидоренко (голова) та ін. Київ : Ін-тут проблем сучасного мистецтва НАМ України, 2016. Вип. 12. 336 с.

35. Трач Ю. Культурна спадщина в Україні: ініціативи щодо збереження та оптимізації захисту. *Питання культурології*. 2025. Вип. 45. С. 194–209.

36. Чернікова І. В., Аксьонова Н. В., Тимошик М. М. Збереження культурної спадщини України у XXI ст. *Актуальні питання у сучасній науці : Сер. Історія та археологія*. 2024. № 3 (21). С. 1205–1225.

37. Lusiani Maria, Panozzo Fabrizio. Industrial Heritage in Action Beyond Museification and Regeneration. *Cultural Heritage. Scenarios 2015–2017*, pp. 375–388.

38. Mikoś T. *Metodyka kompleksowej rewitalizacji, adaptacji i rewaloryzacji zabytkowych obiektów podziemnych z wykorzystaniem technik górniczych*, Uczelniane Wydawnictwa Naukowo-Dydaktyczne AGH, Kraków, 2005. 348 s.

Інтернет-ресурси:

1. ЮНЕСКО (UNESCO). URL : www.unesco.org
2. Міжнародний комітет з охорони Світової культурної і природної спадщини (Комітет Світової спадщини). URL : <https://www.unesco.org>
3. Міжнародний центр з дослідження, збереження та реставрації культурних цінностей (ICCROM). URL : www.iccrom.org
4. Міжнародна рада з питань пам'яток і визначних місць (ICOMOS). URL : www.icomos.org
5. Міжнародна спілка архітекторів (UIA). URL : www.uia-architectes.org
6. Міжнародна рада музеїв (ICOM). URL : www.icom.museum

РОЗДІЛ 2

ПЛАНІ ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ І ПОРАДИ ЩОДО ЇХ ПІДГОТОВКИ

Практичне (семінарське) заняття – це форма навчання, яка передбачає обговорення проблем, що стосуються раніше прослуханої лекції або наперед визначеної теми чи розділу навчального курсу. Основні завдання практичного (семінарського) заняття – поглиблення й закріплення теоретичних знань, отриманих у процесі вивчення освітнього компонента; розвиток пізнавальної активності, аналітичного мислення, вміння аналізувати й творчо застосовувати матеріал лекції. Воно є дієвою формою активізації мислення здобувачів освіти під час обговорення питань певної теми.

Практичні заняття (семінари) не дублюють лекції, а є їх логічним продовженням, оскільки поглиблюють знання здобувачів освіти із важливих тем, розвивають творчу самостійність, цікавість до наукових досліджень, дають змогу поєднати науково-теоретичні положення з практичним застосуванням. Це заняття, яке проводиться в академічній групі під керівництвом викладача за заздалегідь запропонованими темою і планом, зазвичай, після прочитаної лекції з відповідної теми освітнього компонента і самостійної підготовки здобувачів освіти. Особливість практичного заняття полягає в тому, що здобувачі на основі запропонованих викладачем наукової літератури і джерел самостійно вивчають певну тему освітнього компонента, готують презентації, реферати, повідомлення, рецензування, матеріал для доповнення викладених напрацювань попереднього доповідача, беруть участь у розгорнутій дискусії тощо. Важливими є обговорення винесених на розгляд питань, дискусії, робота в групах, що покращує комунікативні навички та вміння презентувати свої ідеї. Для перевірки знань на практичному занятті можуть проводитися контрольні роботи; здобувачі освіти можуть усно і письмово викладати навчальний матеріал. Кожна із форм відповіді оцінюється відповідними балами.

У ході семінарських занять здобувачі вищої освіти вчаться ефективно взаємодіяти з викладачем та одногрупниками. Семінарське заняття дає змогу викладачу оцінити рівень підготовки здобувачів освіти, перевірити їх знання, вміння аналізувати отриману інформацію, застосовувати теоретичні концепції на практиці, виявити проблеми в розумінні відповідної теми та за потреби скоригувати освітній процес. У кінці практичного заняття викладач надає студентам конструктивні коментарі щодо їхньої роботи, оцінює результати їхньої роботи.

Практичні (семінарські) заняття стимулюють інтерес здобувачів до самостійної роботи та пошуку нової інформації; створюють можливості для активного залучення їх до процесу навчання, що допомагає краще зрозуміти важливість та актуальність освітнього компоненту. Практичне (семінарське) заняття сприяє інтерактивному навчанню, де студенти залучені до обговорення, вирішення задач, презентацій, що допомагає краще засвоювати новий матеріал. Усе це разом забезпечує ефективний процес навчання, де здобувач вищої освіти не лише отримує знання, але й навчається критично мислити, дискутувати, обґрунтовувати власну точку зору, формулювати практичні рекомендації, важливі для сучасної роботи із збереження культурної спадщини. Практичне заняття має базуватися на атмосфері поваги і взаєморозуміння. Студенти мають дотримуватися норм академічної етики. Загалом усе це допомагає створити ефективне освітнє середовище, яке сприяє розвитку критичного мислення, комунікативних навичок і засвоєнню навчального матеріалу.

Практичне заняття 1. ПОНЯТТЯ І СУТЬ ТЕХНОЛОГІЙ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ. ІСТОРИОГРАФІЯ І ДЖЕРЕЛА ОК – 2 год.

1. «Технології збереження культурної спадщини»: предмет і завдання ОК, його мета, важливість розуміння і вивчення. Soft skills.

2. Державне регулювання у сфері охорони культурної спадщини України. Формування Державного реєстру нерухомих пам'яток України: успіхи, труднощі, перспективи.

3. Поняття і суть технологій збереження культурної спадщини. Категоріальний апарат, його еволюція.

4. Технології збереження культурної спадщини у дослідженнях істориків і мистецтвознавців.

5. Джерела вивчення ОК. Закон України «Про охорону культурної спадщини».

Опрацювати поняття і категорії: культурна спадщина, нормативно-правове регулювання питань збереження культурної спадщини в Україні, пам'ятка, об'єкт культурної спадщини, технології збереження культурної спадщини, рухома пам'ятка, нерухомий об'єкт культурної спадщини, Державний реєстр нерухомих пам'яток України, охоронний договір, зони охорони пам'ятки, категорія охорони (національного або місцевого значення).

Темі рефератів:

1. Проблеми вивчення і збереження пам'яток образотворчого мистецтва у науковому доробку Л. Міляєвої.
2. Технології збереження культурної спадщини України у науковому доробку В. Вечерського.
3. Технології збереження культурної спадщини України у науковому доробку П. Ричкова.
4. Наукові праці О. Михайлишин з питань технологій збереження культурної спадщини.
5. Державні програми збереження культурної спадщини в Україні.
6. Регіональні програми збереження культурної спадщини в Україні та їх реалізація.

Практичне заняття 2. ДОКУМЕНТИ ЮНЕСКО, МІЖНАРОДНИХ МУЗЕЙНИХ І ПАМ'ЯТКООХОРОННИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЩОДО ТЕХНОЛОГІЙ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – 2 год.

1. Конвенції і рішення ЮНЕСКО.
2. Технології збереження культурної спадщини у документах міжнародних музейних організацій.
3. Документи міжнародних пам'яткоохоронних організацій про роль, значення і шляхи збереження культурної спадщини. «Конвенція про охорону архітектурної спадщини Європи» (1985 р.).
4. Міжнародна хартія з охорони та реставрації архітектурно-містобудівної спадщини (Краківська хартія 2000 р.): причини прийняття, основні положення.
5. Програма Європейського Союзу «Креативна Європа».

Опрацювати поняття і категорії: ЮНЕСКО, конвенції ЮНЕСКО, світова культурна і природна спадщина, міжнародні хартії, Міжнародний комітет з охорони Всесвітньої культурної і природної спадщини, Фонд світової спадщини при ЮНЕСКО, Міжнародний центр з дослідження, збереження та реставрації культурних цінностей (ICCROM), Міжнародна рада з питань пам'яток і визначних місць (ICOMOS), Міжнародна спілка архітекторів, Міжнародна рада музеїв (ICOM).

Темі рефератів:

1. Роль Ради Європи у розробці і впровадженні пам'яткоохоронних стратегій. Європейська культурна конвенція 1994 р.
2. Співробітництво України і ЮНЕСКО з питань охорони культурної спадщини.
3. Нормативно-правові документи країн Європейського Союзу щодо збереження культурної і природної спадщини.
4. Венеційська хартія (1964 р.) та Нарська декларація про автентичність (1994 р.): компаративний наліз.

5. Юридична фіксація воєнних злочинів проти культурної спадщини для міжнародних судів.
6. Ефективність «Блакитного щита» в Україні: правовий та практичний аспекти.

Практичне заняття 3. ВИТОКИ, ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА АРХІТЕКТУРНОЇ РЕСТАВРАЦІЇ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ (кінець ХІХ – перша чверть ХХІ ст.) – 2 год.

1. Поняття архітектурної реставрації та його еволюція. Суспільна значущість архітектурної спадщини.

2. Нормативно-правове забезпечення та організація архітектурно-реставраційної справи в Україні у добу незалежності.

3. Формування методики архітектурної реставрації в Україні. Відхід від радянської школи «відтворення» до європейських принципів консервації та адаптації пам'яток в Україні.

4. Історія й теорія архітектурної реставрації країн світу як дієвої технології збереження об'єктів культурної спадщини у ХХ ст.

5. Наукові дискусії щодо впровадження новітніх технологій архітектурної реставрації у країнах Європи.

Опрацювати поняття і категорії: реставрація, архітектурна реставрація, новітні технології у збереженні пам'яток, архітектурно-просторовий розвиток; архітектурна домінанта; модернізм; неокласицизм; неоготика; традиційність в архітектурі; міський силует, Європейський архітектурний центр (м. Регенсбург, Німеччина), проект Ради Європи «Відродження історичних міст».

Темати рефератів:

1. Венеційська хартія 1964 р. та сучасні підходи до автентичності: де межа між реставрацією та реконструкцією?
2. Методи швидкої фіксації пошкоджень пам'яток архітектури в умовах бойових дій.

3. Смарт-сіті та культурна спадщина: як інтегрувати історію в сучасне «розумне» місто.
4. Вплив зміни клімату на стан пам'яток, що перебувають у Списку світової спадщини ЮНЕСКО: технологічні виклики ХХІ ст.
5. Періодизація формування методики архітектурної реставрації в Україні.
6. Запозичення Україною міжнародного досвіду проведення архітектурної реставрації.

Практичне заняття 4. СТАН ЗБЕРЕЖЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ЗАМКОВИХ КОМПЛЕКСІВ УКРАЇНИ – 2 год.

1. Загальна характеристика стану збереження і використання замків України як об'єктів культурної спадщини, технологій їх збереження.

2. Музеєфікація як ефективний засіб збереження та використання замків України. Вивчення і використання міжнародного досвіду.

3. Включення замкових комплексів до туристичної інфраструктури України: стан, розробка нових туристичних маршрутів, труднощі і проблеми.

4. Досягнення і нереалізовані плани щодо збереження і використання замків України як об'єктів культурної спадщини.

Опрацювати поняття і категорії: замок як об'єкт культурної спадщини, замковий комплекс, музеєфікація замкових комплексів, туристична інфраструктура, культурний туризм.

Темі рефератів:

1. Досвід Республіки Польщі (іншої країни – на вибір студента) щодо музеєфікації замків і замкових комплексів, його значимість для України.
2. Перспективи включення замкових комплексів до туристичної інфраструктури України.

3. Роль пам'яткознавця Бориса Возницького у дослідженні та збереженні замкових комплексів Львівщини.
4. Замки Хмельниччини: стан збереження, перспективи музеєфікації.

Практичне заняття 5. ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТИ ТЕХНОЛОГІЙ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ: КОНСЕРВАЦІЇ, РЕАБІЛІТАЦІЇ, РЕКОНСТРУКЦІЇ, РЕМОНТУ, РЕВІТАЛІЗАЦІЇ, МУЗЕЄФІКАЦІЇ – 4 год.

1. Поняття і теоретичні аспекти консервації та реабілітації об'єктів культурної спадщини.

2. Поняття і теоретичні аспекти музеєфікації об'єктів культурної спадщини.

3. Сутність ревіталізації. Розробити концепцію ревіталізації занедбаного промислового об'єкта у Волинській області (бізнес-план + пам'яткоохоронна стратегія).

4. Пристосування пам'ятки та ремонт як технології збереження культурної спадщини.

5. Місце реконструкції у системі реставраційних робіт.

6. Діяльність Національного науково-дослідного реставраційного центру України та його філій у Львові, Одесі і Харкові.

Опрацювати поняття і категорії: консервація пам'ятки, реабілітація об'єкта культурної спадщини, реконструкція пам'ятки, ревіталізація, ремонт, музеєфікація об'єкта культурної спадщини, бізнес-план, пам'яткоохоронна стратегія.

Темати рефератів:

1. Методи фізичного захисту нерухомих пам'яток у період воєнного стану.
2. Застосування нанотехнологій при консервації об'єктів культурної спадщини.
3. Реставрація Анатолієм Квасюком ікони Холмської Божої Матері.

4. Роль громадських організацій і волонтерських ініціатив у збереженні культурної спадщини в Україні в період повномасштабної війни.
5. Ревіталізація промислової архітектури: перетворення заводів на культурні хаби (adaptive reuse).
6. Співпраця Музею волинської ікони із Науково-дослідним реставраційним центром України у Києві.

Практичне заняття 6. СВІТОВИЙ ФОНД ПАМ'ЯТОК ТА ЙОГО РОЛЬ У ЗБЕРЕЖЕННІ УНІКАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ СВІТУ. БЛАГОДІЙНІ ФОНДИ У ПІДТРИМЦІ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПАМ'ЯТОК – 2 год.

1. Світовий Фонд пам'яток: історія створення, діяльність, роль у збереженні унікальної культурної спадщини світу.

2. Підтримка благодійними фондами країн Європи новітніх технологій збереження культурної спадщини.

3. Благодійні фонди України, меценати, державна підтримка новітніх технологій збереження культурної спадщини.

4. Грантові програми «Українського культурного фонду» та їх роль у збереженні культурної спадщини.

Опрацювати поняття і категорії: світова культурна і природна спадщина, Світовий Фонд пам'яток, програма Європейського Союзу «Креативна Європа», унікальна пам'ятка, благодійний фонд, інвестор, меценат, Реєстр пам'яток у Києві як ініціатива громадськості, Український культурний фонд.

Темі рефератів:

1. Діяльність благодійного фонду «Збереження історико-архітектурної спадщини міста Львова».
2. Діяльність благодійного фонду «Софос» щодо розкриття потенціалу культурних пам'яток, їх підтримки та пошуку шляхів взаємодії із спадщиною.

3. Діяльність Фонду збереження культурної спадщини Ади Рибачук та Володимира Мельніченка із відновлення об'єктів монументального мистецтва.
4. Благодійний «Фонд гуманітарно-соціального розвитку та збереження культурної спадщини»: створення, діяльність, перспективи.

Практичне заняття 7. ЦИФРОВА КОНСЕРВАЦІЯ ПАМ'ЯТОК. КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ АРХІВНОГО ЗБЕРІГАННЯ ЦИФРОВОЇ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – 2 год.

1. Поняття цифрової консервації пам'яток та історія її застосування у світі.

2. Концептуальна модель архівного зберігання цифрової історико-культурної спадщини. Цифрова архівація як спосіб збереження національної ідентичності (проект Backup Ukraine).

3. Віртуальна та доповнена реальність (VR/AR) як інструмент ревіталізації втрачених об'єктів культурної спадщини.

4. Оцифрування об'єктів культурної спадщини, зокрема, пам'яток архітектури в Україні: теорія і практика.

Опрацювати поняття і категорії: цифровізація, діджиталізація, цифрова консервація, цифрова історико-культурна спадщина, цифрова архівація, оцифрування музейних предметів.

Теми рефератів:

1. Використання фотограмметрії для створення цифрових копій рухомих пам'яток мистецтва.
2. Блокчейн та NFT у сфері захисту авторських прав на оцифровану культурну спадщину.
3. Застосування біотехнологій для очищення та зміцнення історичних матеріалів.
4. Методи неруйнівного контролю (рентгенографія, ІЧ-спектроскопія) у дослідженні живопису.

Практичне заняття 8. СТАНОВЛЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ПРОСТОРОВОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ ІСТОРИЧНИХ ТА АРХЕОЛОГІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ТЕХНОЛОГІЇ ТРИВИМІРНОГО МОДЕЛЮВАННЯ – 2 год.

1. Історія розробки технологій тривимірного моделювання. Методи реконструкції історичних об'єктів.

2. Схема створення тривимірної моделі.

3. Зародження комп'ютерної реконструкції (1980-ті – 1990-ті рр.).

4. Фотограмметрія та лазерне сканування (2000-ні – 2010-ні рр.).

Цифрова фотограмметрія.

5. Сучасний етап: інтелектуальні та імерсивні технології (2020-ті рр.).

Опрацювати поняття і категорії: просторова реконструкція об'єктів культурної спадщини, графічна та макетна реконструкція пам'ятки, комп'ютерна реконструкція пам'яток, технології тривимірного моделювання, цифрова фотограмметрія, інтелектуальні технології, імерсивні технології, лазерне сканування, віртуальна консервація пам'ятки.

Темати рефератів:

1. Перші фізичні 3D-моделі для візуалізації архітектурних ансамблів.
2. Доцифрова ера: графічна та макетна реконструкція. Метод ізометрії та аксонометрії: створення об'ємних креслень на папері.
3. Оцифрування історичних центрів Києва і Львова: стан, труднощі, перспективи.
4. На прикладі конкретної пам'ятки України провести порівняльний аналіз методів 3D-сканування та фотограмметрії.
5. Перспективи застосування технологій тривимірного моделювання.
6. Історико-археологічний комплекс «Кам'яна Могила»: теоретичні аспекти створення тривимірної моделі пам'ятки.

Практичне заняття 9. ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРЕВЕНТИВНОЇ КОНСЕРВАЦІЇ ТА ПРЕВЕНТИВНОЇ РЕСТАВРАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – 2 год.

1. Превентивна консервація: поняття, технології, застосування.
2. Превентивна реставрація як спосіб збереження культурної спадщини.
3. Превентивна консервація і реставрація у музеях Європи: суть, конкретні приклади.
4. Застосування превентивної консервації і реставрації у музеях України (Львівська національна галерея мистецтв, ін.).

Опрацювати поняття і категорії: превентивна консервація, превентивна реставрація, автентичність пам'ятки, нанотехнології у збереженні пам'яток, лазерне очищення та неінвазивні методи у пам'яткоохоронній діяльності, спотворення об'єкта культурної спадщини, фізичне руйнування архітектурної спадщини.

Темі рефератів:

1. Нанотехнології в консервації каменю та деревини: переваги і ризики.
2. Лазерне очищення та неінвазивні методи: нові підходи до очищення фасадів і дослідження фундаментів.
3. Як вирішується проблема збереження автентичності при використанні новітніх сумішей, гідроізоляції та зміцнюючих сполук.
4. Діяльність реставратора Лариси Возницької із збереження творів образотворчого мистецтва у музеях Львова.

Практичне заняття 10. ВПРОВАДЖЕННЯ АРХІТЕКТУРНОЇ РЕСТАВРАЦІЇ В УКРАЇНІ: ДОСЯГНЕННЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ – 2 год.

1. Архітектурно-містобудівна спадщина України: 1) історичні міста, пам'яткові ансамблі та комплекси; 2) пам'ятки монументальної мурованої архітектури; 3) пам'ятки народної дерев'яної архітектури.

2. Стан архітектурної реставрації в Україні в період незалежності.
Підготовка фахівців-реставраторів в Україні.

3. Основні принципи і правила ведення науково-реставраційних робіт.

4. Запозичення Україною міжнародного досвіду проведення архітектурної реставрації.

5. Труднощі при здійсненні архітектурної реставрації, шляхи вирішення проблемних питань.

Опрацювати поняття і категорії: архітектурно-містобудівна спадщина, пам'ятка архітектури, архітектурні ансамблі, пам'ятка містобудування, архітектурна реставрація, реставратор, історичні міста, пам'яткові ансамблі й комплекси, пам'ятки монументальної архітектури, пам'ятки народної дерев'яної архітектури, методика реставрації.

Темі рефератів:

1. Успішна реставрація (наприклад, Маріїнського палацу у Києві) та невдала «єврореставрація» (знищення автентичних елементів): проблема, наслідки.
2. Методичні засади дослідження та реставрації пам'яток містобудування.
3. Леонід Прибега про формування архітектурно-реставраційної методики в Україні.
4. Археологічні дослідження при реставрації пам'яток архітектури.
5. Розробка проектної документації з реставрації пам'яток архітектури.

Практичне заняття 11. ЗБЕРЕЖЕННЯ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ ШЛЯХОМ РЕКОНСТРУКЦІЇ ІСТОРИЧНИХ БУДІВЕЛЬ –

2 год.

1. Дефініція «реконструкція історичних будівель»: суть, місце в системі збереження культурної спадщини.

2. Збереження архітектурної спадщини України шляхом реконструкції історичних будівель як чинник розвитку ідентичності нації.

3. Європейські практики збереження архітектурної спадщини шляхом реконструкції історичних будівель і їх значення для України.

4. Дискусія: Конфлікт інтересів між реставратором, інвестором та громадою міста. Як вирішити проблему на користь суспільства?

Опрацювати поняття і категорії: архітектура, архітектурна спадщина, визначні місця, реконструкція історичних будівель, реставратор, інвестор, громада.

Темі рефератів:

1. Вплив військових вібрацій на стан фундаментів історичних будівель: методи моніторингу та укріплення.
2. Реконструкція історичних будівель міста Луцька: реалізовані практики.
3. Сильні й слабкі сторони реконструкції історичних будівель як однієї з технологій збереження нерухомих об'єктів культурної спадщини.

Практичне заняття 12. КОРИФЕЇ УКРАЇНСЬКОЇ АРХІТЕКТУРНОЇ І РЕСТАВРАЦІЙНОЇ ШКОЛИ – 4 год.

1. Внесок Івана Могитича (1933–2006) у збереження культурної спадщини.

2. Внесок Олега Грайжиса (1944–2018) у збереження культурної спадщини.

3. Внесок Маріонели Говденко (1918–2012) у збереження культурної спадщини.

4. Внесок Георгія Говденка (1909–1983) у збереження культурної спадщини.

5. Внесок Євгенії Лопушинської (1920–1996) у збереження культурної спадщини.

6. Внесок Євгенії Пламеницької (1927–1994) у збереження культурної спадщини.

7. Внесок Олени Годованюк (1929–2023) у збереження культурної спадщини.

8. Внесок Валентина Корнєєва (1929–2002) у збереження культурної спадщини.

9. Внесок Григорія Логвина (1910–2000) у збереження культурної спадщини.

10. Архітектурні практики Сергія Тимошенка (1881–1950).

11. Архітектурні практики Леоніда Маслова (1909–1943).

12. Діяльність архітектора та історика архітектури Петра Ричкова.

Опрацювати поняття і категорії: реставратор, архітектор, історик мистецтва, мистецтвознавець, експерт у галузі охорони культурної спадщини, науковий співробітник музею,

Теми рефератів:

1. Внесок архітектора Богдана Колоска у вивчення і збереження об'єктів культурної спадщини Луцька.
2. Діяльність Романа Метельницького у сфері охорони культурної спадщини Волині.
3. Реставраційна діяльність Анатолія Квасюка як керівника реставраційного відділу Волинського краєзнавчого музею.
4. Реставраційні практики Лесі Обухович – художника-реставратора Музею волинської ікони – відділу Волинського краєзнавчого музею.

Практичне заняття 13. УСПІШНІ СВІТОВІ ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗБЕРЕЖЕННЯ НЕРУХОМИХ І РУХОМИХ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – 2 год.

1. Технології збереження рухомої і нерухомої культурної спадщини у країнах світу: особливості законодавства, фінансування, державний сектор та приватні ініціативи.

2. Європейські моделі культурної політики. Проекти збереження культурної спадщини у країнах Європи (Нідерландах, Німеччині, Польщі, Чехії, Франції, Великій Британії, ін.).

3. Формування методики архітектурної реставрації у країнах Європи (друга половина ХХ–ХХІ ст.).

4. Технології збереження дерев'яної сакральної архітектури в країнах Європейського Союзу: від традиційних методів до сучасних вогнетривких технологій.

5. Етичні та технічні аспекти відбудови вщент зруйнованих пам'яток: кейс Варшави (після Другої світової війни) vs кейс Маріуполя.

6. Еко-реставрація: використання традиційних матеріалів (вапно, дерево, очерет) у ХХІ столітті.

7. Регенерація цілісних історичних ареалів.

Опрацювати поняття і категорії: політика країн Європейського Союзу щодо збереження культурної спадщини, Європейський інвестиційний банк, Europa Nostra, регенерація, відбудова, державний сектор, приватні ініціативи, фінансування пам'яткоохоронної справи, дерев'яна сакральна архітектура, еко-реставрація, історичний ареал, Альянс європейської спадщини, міжнародний експерт у галузі збереження культурної спадщини.

Темі рефератів:

1. Пам'ятки в сучасному місті: як інтегрувати історичну будівлю в сучасну економіку.
2. Лазерна очистка поверхонь пам'яток архітектури та скульптури: фізичні принципи й ефективність.
3. Проблема фасадів: пластикові вікна та кондиціонери як загроза архітектурному обличчю.
4. Пам'ятки в сучасному місті: як інтегрувати історичну будівлю в сучасну економіку (приклади: Promprylad.Renovation в Івано-Франківську, Kyiv Food Market або Мистецький Арсенал).
5. Коцепція «спільної спадщини»: як зберігати об'єкти культурної спадщини на прикордонних територіях.

Практичне заняття 14. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ОЦИФРУВАННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – 2 год.

1. Хартія про збереження цифрової спадщини 2003 року.
2. 3D-сканування як метод фіксації стану об'єктів архітектурної спадщини: світовий досвід та українські реалії.
3. Сутність процесу цифрової архівації.
4. Використання штучного інтелекту для дешифрування пошкоджених архівних документів та епіграфіки.
5. Цифрова репатріація: як VR-технології допомагають повернути культурний контекст викрадених або втрачених цінностей.

Опрацювати поняття і категорії: цифрові способи збереження культурної спадщини, Хартія про збереження цифрової спадщини 2003 р., цифрова спадщина, цифрові медіа, 3D-сканування, штучний інтелект, дешифрування пошкоджених архівних документів, епіграфіка, VR-технології, цифрова репатріація, цифрова архівація.

Темі рефератів:

1. Реалізація громадської ініціативи My Future Heritage.
2. Діяльність Баварського національного музею у Мюнхені (Німеччина) з оцифрування музейних фондів.

Практичне заняття 15. ОЦИФРУВАННЯ МУЗЕЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ – 2 год.

1. Створення єдиної державної електронної системи обліку музейних предметів в Україні. Сильні і слабкі сторони процесу оцифрування музейних фондів.
2. Проблема «цифрового старіння» носіїв, хмарні сховища та сервери для великих масивів даних.
3. Оцифрування як метод збереження під час війни: досвід екстреної фіксації колекцій у зонах бойових дій (ініціативи Museum System of Ukraine, Heritage Monitoring Exhibition).

4. Роль громадських організацій та міжнародних донорів (ALIPH, UNESCO) у наданні обладнання українським музеям для оцифрування фондів.

Опрацювати поняття і категорії: музей, фонди музеїв, музейні колекції, державна електронна система обліку музейних предметів в Україні, оцифрування музейних фондів, фахівець з оцифрування творів мистецтва, атрибуція пам'яток, цифрова копія, цифрова архівація, хмарні сховища, сервер, віртуальна консервація пам'ятки, віртуальний музей.

Тематика рефератів:

1. Реалізація проєкту «Pinzel.AR» – приклад оцифрування спадщини Г. Пінзеля.
2. Практична діяльність Львівської національної галереї мистецтв з оцифрування спадщини Г. Пінзеля, Богородчанського іконостасу, фондів Галереї.
3. Проблеми, перспективи і значимість процесу оцифрування музейних фондів в Україні.

Практичне заняття 16. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ БАЗ ДАНИХ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРНОЮ СПАДЩИНОЮ – 2 год.

1. Використання технологій баз даних у країнах світу в процесі збереження культурної спадщини.
2. Використання технологій баз даних в Україні в процесі збереження культурної спадщини.
3. Технології баз даних у збереженні та дослідженні міської культурної спадщини.
4. Практичний кейс-стаді: створити «Дорожню карту» для національної екосистеми культурних даних.
5. Практичний кейс-стаді: спроектувати спрощену модель бази даних для конкретного об'єкта (наприклад, «Колекція стародруків» Волинського

краєзнавчого музею або «Реєстр нерухомих об'єктів культурної спадщини міста Луцька»).

Опрацювати поняття і категорії: інформаційні технології, цифрові гуманітарні науки, бази даних, реляційні бази даних, цифрова культурна спадщина, управління культурною спадщиною, історичні ландшафти, краудсорсинг, віртуальна реальність.

Темі рефератів:

1. Бази даних у сфері охорони культурної спадщини: від архівації до інтелектуального управління.
2. Захист даних від кібератак та забезпечення довгострокового зберігання.
3. Авторське право на цифрові копії та відкриті дані: правовий аспект.

РОЗДІЛ 3

ТЕСТИ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ З ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

1. Яке з поданих нижче визначень характеризує пам'ятку?

- 1) нерухома штучна структура (конструкція, також будівля) порівняно великого розміру;
- 2) скульптурна споруда, призначена для увічнення пам'яті людей, подій, об'єктів, іноді тварин;
- 3) предмет духовної або матеріальної культури минулого, унікальний об'єкт природи чи цивілізації, який становить наукову, пізнавальну та естетичну цінність;
- 4) рухомий предмет, який експонується у музеї;
- 5) предмет духовної культури українців, який становить наукову, пізнавальну та естетичну цінність.

2. Який міжнародний документ вважається основоположним для сучасної наукової реставрації архітектурних пам'яток?

- 1) Афінська хартія (1933 р.);
- 2) Конвенція ЮНЕСКО «Про охорону світової культурної і природної спадщини» (1972 р.);
- 3) Венеційська хартія (1964 р.);
- 4) Конвенція про охорону архітектурної спадщини Європи (1985 р.);
- 5) Краківська хартія (2000 р.).

3. Який нормативний документ регулює питання охорони нерухомої культурної спадщини в незалежній Україні?

- 1) Закон України «Про охорону культурної спадщини»;
- 2) Закон України «Про музеї та музейну справу»;
- 3) Закон України «Про культуру»;
- 4) Закон України «Про охорону археологічної спадщини»;
- 5) Конвенція про охорону світової культурної і природної спадщини.

4. Коли було прийнято Закон України «Про охорону культурної спадщини»?

- 1) 8 березня 1999 р.;
- 2) 28 червня 2008 р.;
- 3) 8 червня 2000 р.;
- 4) 24 серпня 1991 р.;
- 5) 18 березня 2004 р.

5. Як називалась перша наукова установа пам'яткознавчого спрямування у незалежній Україні?

- 1) Центр пам'яткознавства АН УРСР і УТОПК;
- 2) Український комітет ради музеїв;
- 3) Національна академія наук України;
- 4) Інститут археології НАН України;
- 5) Інститут історії НАН України.

6. Як називається енциклопедичне видання, у якому представлені відомості про основні пам'ятки археології, історії, архітектури і містобудування, монументального мистецтва?

- 1) «Праці центру пам'яткознавства»;
- 2) «Звід пам'яток історії та культури України»;
- 3) «Вісник УТОПК»;
- 4) «Історія міст і сіл України»;
- 5) «Український історичний журнал».

7. Автентичні джерела соціально значимої історико-культурної інформації, представлені мобільними об'єктами, що відображають процес матеріально-духовного освоєння людьми світу – це:

- 1) рухомі пам'ятки;
- 2) нерухомі пам'ятки;
- 3) архівні пам'ятки;
- 4) археографічні пам'ятки;
- 5) археологічні пам'ятки.

8. За типами об'єкти культурної спадщини поділяються на:

- 1) споруди (витвори);
- 2) комплекси (ансамблі);
- 3) пам'ятники;
- 4) визначні місця;
- 5) урочища

9. Оберіть критерії, яким повинні відповідати об'єкти культурної спадщини національного значення:

- 1) мали значний вплив на розвиток культури, архітектури, містобудування, мистецтва країни;
- 2) були витворами зниклої цивілізації чи мистецького стилю;
- 3) є культурною спадщиною національної меншини чи регіональної етнічної групи;
- 4) репрезентують шедевр творчого генія, стали етапними творами видатних архітекторів чи інших митців;
- 5) є творами відомих архітекторів або інших митців.

10. Продовжіть речення:

Технології збереження культурної спадщини – це:

- 1) сукупність науково-технічних, організаційних та мистецьких методів і процесів, спрямованих на охорону, дослідження, документування, відновлення, реставрацію та популяризацію матеріальних (пам'ятки архітектури, археологічні знахідки, твори мистецтва) і нематеріальних (традиції, звичаї, усна народна творчість) об'єктів, що становлять цінність для сучасних та майбутніх поколінь;
- 2) сукупність науково обґрунтованих заходів, які дозволяють захистити об'єкти культурної спадщини від подальших руйнувань і забезпечують збереження їхньої автентичності з мінімальним втручанням у їхній існуючий вигляд;
- 3) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо приведення об'єктів культурної спадщини у стан, придатний для екскурсійного відвідування.

4) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо укріплення (консервації) фізичного стану, розкриття найбільш характерних ознак, відновлення втрачених або пошкоджених елементів пам'ятки із забезпеченням збереження її автентичності.

11. Оберіть правильне визначення поняття «пам'яткоохоронна діяльність»:

1) комплекс заходів, що здійснюються на державному або громадському рівні з метою захисту і збереження об'єктів історико-культурної спадщини та історичного середовищі в цілому і включає облік (виявлення, наукове вивчення, класифікацію, державну реєстрацію), консервацію, реставрацію, музеєфікацію, належне утримання й використання пам'яток;

2) комплекс заходів, що здійснюються виключно на державному рівні з метою збереження об'єктів історико-культурної спадщини та ландшафтного середовища і включає консервацію, реставрацію, музеєфікацію, належне утримання й використання пам'яток;

3) комплекс заходів, що здійснюються виключно на громадському рівні з метою захисту і збереження об'єктів історико-культурної спадщини та історичного середовищі і включає облік, консервацію, реставрацію, музеєфікацію, належне утримання й використання пам'яток;

4) комплекс заходів, який включає в себе виявлення, наукове вивчення, класифікацію і державну реєстрацію пам'яток культурної та природної спадщини.

12. Оберіть правильне визначення терміна «реставрація» як однієї з технологій збереження пам'яток:

1) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо укріплення (консервації) фізичного стану, розкриття найбільш характерних ознак, відновлення втрачених або пошкоджених елементів об'єктів культурної спадщини із забезпеченням збереження їхньої автентичності;

2) сукупність науково обґрунтованих заходів, які дозволяють захистити об'єкти культурної спадщини від подальших руйнувань і забезпечують збереження їхньої автентичності з мінімальним втручанням у їхній існуючий вигляд;

3) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо відновлення культурних та функціональних властивостей об'єктів культурної спадщини, приведення їх у стан, придатний для використання;

4) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо приведення об'єктів культурної спадщини у стан, придатний для екскурсійного відвідування.

13. Оберіть правильне визначення терміна «консервація пам'ятки»:

1) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо укріплення (консервації) фізичного стану, розкриття найбільш характерних ознак, відновлення втрачених або пошкоджених елементів об'єктів культурної спадщини із забезпеченням збереження їхньої автентичності;

2) сукупність науково обґрунтованих заходів, які дозволяють захистити об'єкти культурної спадщини від подальших руйнувань і забезпечують збереження їхньої автентичності з мінімальним втручанням у їхній існуючий вигляд;

3) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо відновлення культурних та функціональних властивостей об'єктів культурної спадщини, приведення їх у стан, придатний для використання;

4) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо приведення об'єктів культурної спадщини у стан, придатний для екскурсійного відвідування.

14. Оберіть правильне визначення терміна «реабілітація пам'ятки»:

1) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо укріплення (консервації) фізичного стану, розкриття найбільш характерних ознак,

відновлення втрачених або пошкоджених елементів об'єктів культурної спадщини із забезпеченням збереження їхньої автентичності;

2) сукупність науково обґрунтованих заходів, які дозволяють захистити об'єкти культурної спадщини від подальших руйнувань і забезпечують збереження їхньої автентичності з мінімальним втручанням у їхній існуючий вигляд;

3) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо відновлення культурних та функціональних властивостей об'єктів культурної спадщини, приведення їх у стан, придатний для використання;

4) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо приведення об'єктів культурної спадщини у стан, придатний для екскурсійного відвідування.

15. Оберіть правильне визначення терміна «музеєфікація пам'ятки»:

1) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо укріплення (консервації) фізичного стану, розкриття найбільш характерних ознак, відновлення втрачених або пошкоджених елементів об'єктів культурної спадщини із забезпеченням збереження їхньої автентичності;

2) сукупність науково обґрунтованих заходів, які дозволяють захистити об'єкти культурної спадщини від подальших руйнувань і забезпечують збереження їхньої автентичності з мінімальним втручанням у їхній існуючий вигляд;

3) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо відновлення культурних та функціональних властивостей об'єктів культурної спадщини, приведення їх у стан, придатний для використання;

4) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо приведення об'єктів культурної спадщини у стан, придатний для екскурсійного відвідування.

16. Міжнародні конгреси архітекторів започатковано у:

1) 1867 р.;

2) 1848 р.;

3) 1900 р.;

4) 1900 р.

17. Виберіть події і факти, які стосуються технологій збереження культурної спадщини ХІХ – початку ХХ ст.:

1) започатковано *принцип стилістичної реставрації* пам'яток; створення Державної комісії з охорони пам'яток у Франції;

2) почали проводитись міжнародні конгреси архітекторів;

3) засновано організацію «Друзі паризьких пам'яток», яку очолив С. Норманд, і яка відстоювала *принципи бережливої консервації* пам'яток.

18. Виберіть правильні твердження:

1) у 1931 р. в Афінах відбувся перший конгрес архітекторів і фахівців з охорони історичних пам'яток, на якому було прийнято Афінську хартію з реставрації історичних пам'яток, яка започаткувала формування наукових основ реставрації на міжнародному рівні;

2) у 1945 р. створено ЮНЕСКО – установу ООН з питань освіти, науки і культури;

3) з 1965 р. відповідальність за міжнародне регулювання охорони культурної спадщини покладено на Міжнародну раду з охорони пам'яток і визначних місць (ICOMOS);

4) у 1964 р. принципи Афінської хартії були переглянуті, розширені та викладені у Венеціанській хартії з консервації та реставрації пам'яток і визначних місць.

19. Продовжіть речення:

У 1972 р. під час 17-ї сесії Генеральної асамблеї ЮНЕСКО в Парижі було ухвалено міжнародну конвенцію...

1) Про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини;

2) Про охорону нематеріальної культурної спадщини;

3) Про охорону підводної культурної спадщини;

4) Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту.

20. Доповніть речення:

У м. Гранада (Іспанія) у 1985 р. р. 21 держава – учасниця Ради Європи – прийняла Конвенцію:

- 1) Про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини;
- 2) Про охорону нематеріальної культурної спадщини;
- 3) Про охорону підводної культурної спадщини;
- 4) Про охорону архітектурної спадщини Європи.

21. Виберіть правильні твердження:

1) Закон України «Про охорону культурної спадщини» 2000 р. є основним документом, що визначає політику держави у галузі пам'яткоохоронної діяльності;

2) Міжнародними, ратифікованими Україною документами, що посилюють механізми збереження культурної спадщини, є Конвенція про охорону культурної і природної спадщини (1972 р.), Рекомендація про охорону культурної спадщини на національному рівні (1972 р.); Конвенція про охорону архітектурної спадщини Європи (1985 р.), Європейська ландшафтна конвенція (1985, 2000 рр.); Рамкова конвенція Ради Європи про значення культурної спадщини для суспільства (2005 р.);

3) сфера збереження архітектурних пам'яток України пов'язана з іменами В. Тимофієнка, Л. Прибєги, Б. Колоска, О. Годованюк, Є. Пламєницької, В. Вечерського;

4) сфера збереження архітектурних пам'яток України пов'язана з іменами С. Кота, В. Горбика, О. Титової, Л. Гріффена, С. Заремби;

5) центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини в Україні є Міністерство культури та стратегічних комунікацій.

22. Які два українські об'єкти культурної спадщини увійшли до переліку 12 об'єктів культурної спадщини Європи, яким загрожує зникнення:

- 1) міст Зогу;
- 2) скульптурні композиції Бучацької ратуші;
- 3) село Доель і його культурний ландшафт;

- 4) палац князів Сангушків;
- 5) монастир Рекольє.

23. Як прізвище художника-реставратора, який упродовж двадцяти років працював над реставрацією ікони Холмської Бгородиці, яка зберігається у музеї Волинської ікони, що в Луцьку?

- 1) А. Квасюк;
- 2) В. Жупанюк;
- 3) О. Дишко;
- 4) М. Черенюк.

24. Характерними особливостями нерухомих історико-культурних пам'яток західноукраїнського регіону є:

1) розгалужена мережа давніх культових (сакральних) споруд різних конфесій, серед яких домінуючі позиції займають українські дерев'яні церкви;

2) розташування переважної більшості – беручи до уваги масштаби усієї України – середньовічних мурованих фортець і замків;

3) наявність військових поховань, пов'язаних з подіями Першої світової війни;

4) пам'ятні хрести XIX – першої половини XX ст., встановлені місцевим населенням на честь важливих суспільних подій.

25. Найбільша кількість давніх дерев'яних церков в Україні збереглася у:

- 1) Львівській області;
- 2) Волинській області;
- 3) Тернопільській області;
- 4) Закарпатській області;
- 5) Івано-Франківській області.

26. Перше місце в Україні за кількістю давніх середньовічних замків (34) посідає:

- 1) Тернопільська область;

- 2) Львівська область;
- 3) Київська область;
- 4) Закарпатська область;
- 5) Івано-Франківська область.

27. Яка технологія найкраще підходить для створення 3D-моделі будівлі зі складною геометрією фасадів?

- 1) ультразвукова дефектоскопія;
- 2) супутникова зйомка;
- 3) наземне лазерне сканування (LIDAR);
- 4) георадарне зондування;
- 5) звичайне фотографування.

28. Яку мету має превентивна консервація?

- 1) проведення археологічних розкопок перед початком будівництва;
- 2) нанесення захисного шару лаку на твір образотворчого мистецтва;
- 3) повернення об'єкту культурної спадщини автентичного вигляду;
- 4) заходи із запобігання або сповільнення процесів руйнації;
- 5) оновлення пам'ятки й повернення їй презентабельного вигляду.

29. Символ «Блакитний щит» на будівлі означає:

- 1) об'єкт перебуває на етапі реставрації;
- 2) будівля внесена до Списку світової спадщини ЮНЕСКО;
- 3) об'єкт перебуває під особливим міжнародним захистом під час збройного конфлікту;
- 4) власник будівлі отримав державний грант на її утримання.

30. Що вивчає наука про спадщину («Heritage Science»)?

- 1) методи продажу антикваріату на аукціонах;
- 2) юридичні аспекти передачі власності на пам'ятки;
- 3) міждисциплінарне поєднання природничих та гуманітарних наук для вивчення культурної спадщини;
- 4) виключно історію мистецтва;

5) процеси збереження виключно нерухомих об'єктів культурної спадщини.

31. Який прилад дозволяє знайти фундаменти будівель під землею без проведення розкопок?

- 1) дозиметр;
- 2) теодоліт;
- 3) сейсмограф;
- 4) георадар;
- 5) компас.

32. Яка із цих технік належить до нематеріальної культурної спадщини?

- 1) колекція монет у музеї;
- 2) археологічний культурний шар;
- 3) технологія виготовлення традиційної кераміки;
- 4) кам'яна фортеця XIV ст.;
- 5) меморіальний комплекс.

33. Яку роль відіграє фотограмметрія у процесі охорони культурної спадщини?

- 1) створення 3D-моделей на основі серії цифрових фотографій;
- 2) вимірювання рівня радіації на об'єкті;
- 3) хімічне очищення фасадів будівлі;
- 4) вимірювання висоти будівлі за обчисленням кута падіння її стін.

34. Що таке «термографія пам'яток архітектури»?

1) вимірювання висоти будівлі за тінню;
2) зйомка в інфрачервоному діапазоні для виявлення зон витоку тепла або прихованої вологи;

- 3) процес загартовування металевих конструкцій;
- 4) вимірювання висоти будівлі за обчисленням кута падіння її стін.

35. Яка головна мета «цифрової репатріації»?

- 1) повернення доступу до культурних цінностей через їх цифрові копії;

- 2) заміна всіх музейних експонатів голографіями;
- 3) продаж NFT-токенів із зображеннями пам'яток;
- 4) повне видалення інформації про об'єкт культурної спадщини із соціальних мереж;

36. Який чинник є головною причиною біодеградації кам'яних пам'яток?

- 1) сильний вітер;
- 2) гравітація;
- 3) діяльність мікроорганізмів, мохів та лишайників;
- 4) ультрафіолетове випромінювання;
- 5) дощі і зливи.

37. Чим займається міжнародна організація ICOMOS?

- 1) експертною оцінкою та захистом пам'яток і визначних місць;
- 2) охороною виключно природних заповідників;
- 3) фінансуванням будівництва нових музеїв;
- 4) наданням благодійної допомоги для збереження пам'яток у зонах військових конфліктів.

38. Яка технологія дає змогу побачити приховані під шаром фарби попередні начерки художника?

- 1) хроматографія;
- 2) ультразвук;
- 3) інфрачервона рефлектографія;
- 4) лазерне шліфування;
- 5) рентген.

39. Яка речовина найчастіше використовується для стабілізації деревини, знайденої у воді під час археологічних досліджень?

- 1) бджолиний віск;
- 2) поліетиленгліколь;
- 3) хлорид натрію;
- 4) етиловий спирт.

40. Серед наведених прізвищ виберіть прізвища архітекторів і реставраторів, які працювали (працюють) у сфері збереження об'єктів культурної спадщини:

- 1) О. Годованюк;
- 2) Б. Колосок;
- 3) В. Вечерський;
- 4) П. Ричков;
- 5) О. Михайлишин.

41. До органів державної влади і управління України, які регулюють питання пам'яткоохоронної діяльності, належать:

- 1) Кабінет міністрів України;
- 2) Верховна Рада України;
- 3) Обласні державні адміністрації;
- 4) Міністерство культури України;
- 5) Українське товариство охорони пам'яток історії і культури.

42. Який рік Рада Європи оголошувала роком європейської культурної спадщини?

- 1) 2017 р.;
- 2) 2018 р.;
- 3) 2019 р.;
- 4) 2021 р.;
- 5) 2022 р.

РОЗДІЛ 4

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

АРХЕОЛОГІЧНІ ОБ'ЄКТИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – це рештки життєдіяльності людини (нерухомі об'єкти культурної спадщини: городища, кургани, залишки стародавніх поселень, стоянок, укріплень, військових таборів, виробництв, іригаційних споруд, шляхів, могильники, культові місця та споруди, їх залишки чи руїни, мегаліти, печери, наскельні зображення, ділянки історичного культурного шару, поля давніх битв, а також пов'язані з ними рухомі предмети), що містяться під земною поверхнею та під водою і є невідтворним джерелом інформації про зародження і розвиток цивілізації.

АРХІТЕКТУРНА РЕСТАВРАЦІЯ – це комплекс заходів, спрямованих на фізичне збереження архітектурних пам'яток, підтримання їх у належному технічному й експозиційному стані, забезпечення сприятливих умов використання. Застосовуються кілька видів ремонтно-реставраційних робіт: ремонт (експлуатаційний і реставраційний), консервація, власне реставрація (комплекс науково-технічних заходів, що забезпечують збереження і відновлення історичного та архітектурно-мистецького образу пам'ятки шляхом видалення дисгармонійних нашарувань і відтворення втрачених елементів), пристосування. Архітектурна реставрація поділяється на фрагментарну і цілісну; за методом може бути аналітичною чи синтетичною. Практикуються такі реставраційні прийоми як: зміцнення, розкриття, заміна, реконструкція, доповнення. Під час реставрації пам'ятки проводяться всі види робіт. Фахова суть архітектурної реставрації полягає в єдності науково-методичних засад і технології. Методика архітектурної реставрації охоплює вибір мети і постановку завдань; дослідження із застосуванням спеціальних технічних прийомів (шурфів, зондажів, технологічного аналізу), опрацювання ескізного проекту реставрації, технічних креслень, шаблонів, кошторисів; експертизу, узгодження і

затвердження проекту та авторський нагляд за його втіленням. Відмінність архітектурної реставрації від звичайного проектно-будівного процесу полягає в проведенні одночасно проєктувальних, будівельних і дослідницьких робіт. Сучасна методика архітектурної реставрації не ставить за мету досягнення стилістичної єдності пам'ятки, а вимагає збереження історичних нашарувань.

Архітектурна реставрація започаткована у XVII ст. так званими репараціями київських храмів княжої доби, які здійснив Петро Могила. Методику архітектурної реставрації опрацювали наприкінці XIX – на початку XX ст. професори А. Прахов, Г. Котов, Д. Мілеєв, П. Покришкін. Її апробовано під час реставрації пам'яток Києва, Овруча й Володимира-Волинського (нині – м. Володимира у Волинській області). У радянській Україні архітектурну реставрацію започатковано у 1944 р., коли на підставі обстежень території звільненої від нацистів України було виявлено, що з 2 тис. пам'яток архітектури 10 зруйновано вщент, а 102 об'єкти зазнали значних пошкоджень. Керівництво архітектурною реставрацією було покладене на новостворене Управління у справах архітектури при РНК УРСР, яке вперше в Україні опрацювало план реставрації 25-ти найвидатніших пам'яток (1945 р.). Для його реалізації у 1946 створено спеціалізований будівельний трест, який у 1947 р. отримав назву «Будмонумент», згодом – Республіканська спеціалізована науково-реставраційна майстерня. Від 1970 р. ця установа носить назву Українське спеціалізоване науково-реставраційне виробниче управління (УСНРВУ), від 1994 р. – корпорація «Укрреставрація». За перше повоєнне десятиріччя відбудовано більшість зруйнованих пам'яток Києва, Чернігова, Переяслава-Хмельницького, Полтави, півдня України, пізніше відреставровано понад 500 архітектурних пам'яток. Найвищого розквіту українська радянська школа реставрації досягла на зламі 1970–1980-х рр. Серед провідних реставраторів – М. Говденко, О. Годованюк, В. Корнеєва, І. Могитич, В. Отченашко, Є. Пламеницька, В. Шевченко. Протягом 1970–1980-х рр. у

складі УСНРВУ створено 8 міжобласних реставраційних майстерень (у Києві, Львові, Сімферополі, Чернігові, Сумах, Харкові, Кам'янці-Подільському, Одесі), а також відділ у Луцьку й експериментальну майстерню в Києві. Від початку 1990-х рр. право на проведення реставрації пам'яток архітектури в Україні надано також недержавним структурам за умови отримання ліцензії. Ліцензію надає корпорація «Укрреставрація».

Основою для проведення всіх ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятках архітектури є науково-проектна документація. Вона встановлює склад, порядок розробки, оформлення, узгодження і затвердження цілісного комплексу науково-пошукової і проектно-кошторисної документації на проведення архітектурних та інженерно-технічних робіт.

БУФЕРНА ЗОНА – територія навколо об'єкта світової спадщини, що забезпечує охорону цілісності та автентичності видатної універсальної цінності цього об'єкта та у межах якої встановлюється відповідний режим використання.

ВИЯВЛЕННЯ ОБ'ЄКТА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – це сукупність науково-дослідних, пошукових заходів з метою визначення наявності та культурної цінності об'єкта культурної спадщини.

ДЕРЖАНИЙ РЕЄСТР НЕРУХОМИХ ПАМ'ЯТОК УКРАЇНИ – список, у який заносяться нерухомі об'єкти культурної спадщини, що визнані пам'ятками. Це занесення є фінальною процедурою державної реєстрації об'єкта культурної спадщини. Реєстр започатковано на виконання Закону України «Про охорону культурної спадщини», ухваленого 2000 р. Державний реєстр нерухомих пам'яток України (далі – Реєстр) веде Міністерство культури і забезпечує його публікацію у спеціалізованому періодичному виданні та на своєму офіційному веб-сайті. Відповідно до їхньої археологічної, естетичної, етнологічної, історичної, мистецької, наукової чи художньої цінності, пам'ятки, незалежно від форм власності, заносяться до Реєстру за 2-ма категоріями: національного значення – постановою Кабінету Міністрів України за поданням Міністерства культури;

місцевого значення – рішенням Міністерства культури. Категорію визначає Експертна комісія при Міністерстві культури на основі облікової документації об'єкта культурної спадщини. Занесення об'єкта культурної спадщини до Реєстру без облікової документації не допускається. Об'єкт набуває статусу пам'ятки з моменту занесення до Реєстру, про що власнику видається свідоцтво.

Подання на занесення об'єкта культурної спадщини до Реєстру мають право зробити місцеві органи охорони культурної спадщини або громадські організації, до статутних завдань яких належать питання охорони культурної спадщини. Не підлягають занесенню до Реєстру об'єкти, що є сучасними копіями існуючих пам'яток або спорудами (витворами), створеними за старовинними проектами чи науковими реконструкціями, в тому числі масові тиражовані копії, а також будь-які об'єкти, що уславлюють радянський або нацистський тоталітарні режими.

Вилучення пам'ятки з Реєстру здійснюється лише у разі:

- якщо пам'ятку зруйновано;
- якщо пам'ятка археології, не виявлена в наземних обсягових формах, досліджена на всій площі і по всій глибині культурного шару і при цьому не виявлено об'єктів культурної спадщини, які підлягають консервації або музеєфікації на місці та подальшому використанню;
- якщо пам'ятка втратила предмет охорони (характерну властивість об'єкта культурної спадщини, що становить його історико-культурну цінність, на підставі якої цей об'єкт визнається пам'яткою).

Встановлена форма ведення Реєстру передбачає занесення до нього такої інформації про кожну пам'ятку: назва, датування, місцезнаходження, вид (археологічні, історичні, монументального мистецтва, архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва, ландшафтні, науки і техніки), дата і номер розпорядчого документа про занесення до Реєстру, охоронний номер (у момент державної реєстрації кожна пам'ятка отримує унікальний охоронний номер).

За більше ніж 20 років із 140 000 нерухомих пам'яток культурної спадщини, наявних на території України, станом на 01.01.2020 в Реєстр занесено тільки 10 197, тобто 7,84 %.

З 10 197 пам'яток, занесених до Реєстру, 992 – за категорією національного значення, 9 205 – місцевого значення. Загалом ці пам'ятки за видами поділяються так:

- історичні – 2 514;
- монументального мистецтва – 224;
- археологічні – 4 553;
- науки і техніки – 46;
- архітектурні – 2 846;
- ландшафтні – 5;
- садово-паркового мистецтва – 14;
- містобудування – 34.

Одна пам'ятка може належати до кількох видів одночасно, наприклад: археології, історії, архітектури.

ДОСЛІДЖЕННЯ ОБ'ЄКТА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – це науково-пошукова, науково-практична діяльність спрямована на одержання нової інформації про об'єкти культурної спадщини, історичні населені місця, традиційний характер середовища, який є типовим для певних культур або періодів розвитку.

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ОХОРОНУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ» – це нормативно-правовий документ, прийнятий Верховною Радою України 8 червня 2000 р., який регулює правові, організаційні, соціальні та економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини у суспільному житті, захисту традиційного характеру середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь. Внаслідок прийняття цього закону втратили чинність Закон Української РСР «Про охорону і використання пам'яток історії та культури» 1978 р. та Постанова Верховної Ради УРСР від

13 липня 1978 р. «Про порядок введення в дію Закону Української РСР «Про охорону і використання пам'яток історії та культури». Закон складається із десяти розділів, поділених на сорок дев'ять статей. Є чинним із внесеними змінами і доповненнями.

ІСТОРИЧНЕ НАСЕЛЕНЕ МІСЦЕ – це місто, селище або село, яке зберегло повністю або частково свій історичний ареал з об'єктами культурної спадщини і пов'язані з ними розпланування та форму забудови, типові для певних культур або періодів розвитку, та занесене до Списку історичних населених місць України. Місто, селище та село може бути визнано історичним і занесено до Списку історичних населених місць України, якщо воно відповідає щонайменше двом з таких критеріїв:

- наявність історичних, архітектурних, ландшафтних та садово-паркових об'єктів культурної спадщини, які мають містоутворювальне значення;
- розпланування відповідно до минулих історичних епох (до початку ХХ століття);
- збереження основних композиційних центрів та композиційних осей населених місць;
- наявність рядової історичної забудови.

ІСТОРИЧНИЙ АРЕАЛ НАСЕЛЕНОГО МІСЦЯ – це частина населеного місця, що зберегла старовинний вигляд, розпланування та форму забудови, типові для певних культур або періодів розвитку.

КОМЕРЦІЙНА РЕСТАВРАЦІЯ часто зупиняється на оновленні об'єкта чи поверненні йому товарного вигляду. У випадках прихованих реставраційних майстерень об'єкт (стародавні меблі) – можуть бути розібраними і доповненими сучасними частинами в стилістиці оригіналу. Комерційна реставрація в цих випадках стає на шлях створення фальшивих виробів з додаванням оригінальних частин заради прибутку. Комерційна реставрація також зорієнтована на отримання швидких матеріальних прибутків.

КОНВЕНЦІЯ ПРО ОХОРОНУ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ ЄВРОПИ 1985 р. – міжнародний правовий документ, прийнятий у м. Гранаді (Іспанія) державами – членами Ради Європи (РЄ) 3 жовтня 1985 р. Конвенція, яка також відома як Гранадська конвенція, має на меті заохотити держави до збереження архітектурної спадщини шляхом впровадження правових, технічних та фінансових заходів, а також шляхом заохочення до участі громадян у захисті історичних будівель та територій. Мета Конвенції: збереження та інтеграція архітектурної спадщини в сучасне життя. Заходи: заохочення держав до впровадження комплексних заходів, що включають введення законодавчих норм для захисту архітектурних об'єктів; розробку технічних стандартів та методик реставрації; впровадження фінансових стимулів для збереження спадщини; заохочення до участі громадськості в процесах охорони пам'яток. Складається з 27 статей. Конвенція трактує архітектурну спадщину як виключно матеріальну. Її норми стосуються нерухомих об'єктів, які мають історичну, археологічну, мистецьку, наукову, технічну цінність. Конвенція окреслює вимоги до сторін щодо визначення об'єктів, які підпадають під охорону і складання відповідних списків (ст. 2), внутрішні заходи охорони (ст. 3–5, 7, 8), вимоги до їх фінансування (ст. 6).

Встановлено також обов'язки сторін застосовувати санкції у разі порушення законодавства про охорону архітектурної спадщини (ст. 9) і провадити комплексну політику щодо її збереження (ст. 10–13), принцип співробітництва державних і недержавних структур у цій сфері (ст. 14). Приділено увагу підготовці фахівців, поширенню наук, інформації і підвищенню поінформованості громадськості (ст. 15, 16).

Кожна держава на свій розсуд встановлює і реалізує комплекс внутрішніх заходів охорони та збереження архітектурної спадщини, яка знаходиться під її юрисдикцією. Передбачувані Конвенцією заходи, що підлягають реалізації у внутрішньому законодавстві держав-учасниць, спрямовані на створення уніфікованого режиму охорони і дослідження архітектурної спадщини в державах, що входять до Ради Європи. Вимоги

щодо налагодження міжнародного співробітництва держав-учасниць і координації європейської політики у цій галузі включають: обмін інформацією щодо методів дослідження та збереження архітектурної спадщини, шляхів узгодження потреб її охорони з потребами економічної, культурної і соціальної сфер, можливостей застосування нових технологій реставрації і методів управління спадщиною, а також засобів розвитку архітектурної творчості як внеску нашої епохи в європейську спадщину (ст. 17); технічну допомогу у вигляді обміну досвідом і спеціалістами (ст. 18); сприяння обмінові спеціалістами та особами, відповідальними за підвищення кваліфікації (ст. 19). Нагляд за дотриманням положень Конвенції покладено на Комітет експертів, який утворюється Комітетом міністрів РЄ відповідно до положень Статуту РЄ (ст. 17). Комітет експертів періодично доповідає Комітетові міністрів про діяльність держав-учасниць у даній сфері, про здійснення принципів Конвенції, а також про свою власну діяльність, пропонує заходи для реалізації положень Конвенції, дає рекомендації щодо запрошення держав, які не є членами РЄ, приєднатися до Конвенції (ст. 20).

КОНВЕНЦІЇ ЮНЕСКО – це міжнародні договори, розроблені Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури, які встановлюють правові рамки для збереження та розвитку культурних цінностей, природної спадщини, освіти, науки та інших сфер, що входять до компетенції організації. Ці угоди слугують інструментом міжнародного співробітництва для досягнення спільних цілей, таких як охорона об'єктів світової спадщини, підтримка культурного розмаїття тощо. Серед конвенцій ЮНЕСКО – Конвенція про охорону культурних цінностей на випадок збройного конфлікту (1954 р.); Конвенція про охорону світової культурної і природної спадщини (1972 р.); Конвенція про охорону підводної культурної спадщини (2001 р.); Конвенція про збереження нематеріальної культурної спадщини (2003 р.); Конвенція про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження (2005 р.), ін.

КОНСЕРВАЦІЯ ПАМ'ЯТКИ – це сукупність науково-обґрунтованих заходів, які дозволяють захистити об'єкти культурної спадщини від подальших руйнувань і забезпечують збереження їхньої автентичності з мінімальним втручанням у їхній існуючий вигляд. Консервація передбачає збереження пам'яток в тому вигляді, в якому вони збереглися до наших часів, і проведення таких видів робіт:

- першочергові протиаварійні роботи з виконанням тимчасових заходів, які забезпечують збереження пам'яток;
- заходи із збереження архітектурно-художніх елементів пам'яток;
- гідрогеологічні заходи зі створення належних умов, які забезпечують збереження пам'яток.

КРАКІВСЬКА ХАРТІЯ 2000 р. (Міжнародна хартія з охорони та реставрації архітектурно-містобудівної спадщини) – документ, ухвалений у Кракові 26 жовтня 2000 р., який визначає принципи та підходи до збереження, реставрації та управління історичними містами і архітектурними пам'ятками, ставлячи за мету захист культурної спадщини.

ЛАНДШАФТНІ ОБ'ЄКТИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – це природні території, які мають історичну цінність.

МУЗЕСФІКАЦІЯ – термін, який у пам'яткознавстві вживається у кількох значеннях. Насамперед це перетворення історико-культурних і природних об'єктів на музейні. Включає наступні етапи: виявлення об'єктів, їх дослідження, консервацію, реставрацію, експозиційну музейну інтерпретацію, подальше використання як об'єктів музейного показу. У цьому значенні термін уперше застосував пам'яткознавець Ф. Шміт у 1929 р. Поширився термін у другій половині ХХ ст. як такий, що стосується будь-яких об'єктів музейного значення: рухомих (культурних цінностей); нерухомих (культурної спадщини); нематеріальної культурної спадщини; природного й антропогенного середовища (музеї просто неба, екомузеї, заповідники, національні парки).

Під цим терміном розуміють також перетворення на музей пам'ятки архітектури, яку зберігають в автентичному вигляді у тому архітектурному середовищі, в якому її створено (музеєфікація архітектурна). Так музеєфікують окремі пам'ятки, їхні комплекси, ансамблі (замки, фортеці, монастирі, садиби), історичні центри міст чи їхні частини (як приклад, садиба в Качанівці). Здебільшого архітектурна музеєфікація застосовується щодо пам'яток світової спадщини ЮНЕСКО (Київ: собор Святої Софії та прилеглі монастирські будівлі, Києво-Печерська лавра, ін.).

Термін «музеєфікація» визначають також як сукупність науково обґрунтованих заходів щодо приведення об'єктів культурної спадщини у стан, придатний для екскурсійного відвідування. Основним принципом виконання заходів на пам'ятці, яка підлягає музеєфікації, є збереження її *in situ* (на місці) в автентичному стані, зафіксованому обліковою документацією (як приклад, залишки палацу Б. Хмельницького в с. Суботові Черкаської області).

Методика музеєфікації пам'яток археології та архітектури дещо відмінна, проте спільною є спрямованість на ознайомлення громадськості з витоками та еволюцією суспільства, його культурною спадщиною, а також на усвідомлення необхідності збереження для теперішнього і майбутніх поколінь об'єктів нерухомої культурної спадщини. Для пам'яток археології найдоцільнішою є музеєфікація в межах історико-археологічних заповідників (Національний заповідник «Херсонес Таврійський») чи археологічних парків, територія яких дозволяє експонувати об'єкти в контексті їхнього середовища, виконувати на окремих ділянках поряд із пам'ятками їх реконструкцію, відтворювати традиційну флору та фауну.

МУЗЕЙНА РЕСТАВРАЦІЯ – співіснує з глибоким дослідженням об'єкта, технологій і засобів його створення, дбайливим втручанням в матеріал, використанням засобів консервації і збереження. Повного відновлення об'єкта може не бути через відсутність подібного ж матеріалу. Пошкоджений, але законсервований об'єкт в музеї часто виставляють поряд з

його мальованою реконструкцією (тканина, різьблене дерево, частка скульптури чи архітектурна деталь, напис на камені, реконструкція повного зображення пошкодженого механізму, історичного костюма тощо). Відсутність керамічних фрагментів доповнюють тонованою масою без відновлення малюнка на реставрованих частинах. Досить повно реставрують олійний живопис у випадках значного збереження авторського шару на полотні. Доповнені частини і засоби втручання фіксуються в документах, що зберігаються. У випадках неможливості відновити первісні вишиті візерунки на тканих завісах їх відтворюють аквареллю, що дає змогу при необхідності швидко зняти реставраційне втручання. Музейна реставрація не зорієнтована на отримання матеріальних прибутків.

НЕРУХОМИЙ ОБ'ЄКТ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ (нерухома пам'ятка) – це об'єкт культурної спадщини, який не може бути перенесений на інше місце без втрати його цінності з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду та збереження своєї автентичності.

ОБ'ЄКТ СВІТОВОЇ СПАДЩИНИ – це об'єкт культурної спадщини, включений до Списку світової спадщини ЮНЕСКО відповідно до Конвенції про охорону світової культурної і природної спадщини 1972 р.

ОБ'ЄКТ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – це визначне місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними рухомі предмети, а також території чи водні об'єкти (об'єкти підводної культурної та археологічної спадщини), інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність.

ОБ'ЄКТИ САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА – це поєднання паркового будівництва з природними або створеними людиною ландшафтами.

ОБЛІКОВА ДОКУМЕНТАЦІЯ – це документація, яка формується в порядку обліку об'єктів культурної спадщини та містить дані щодо цінності об'єкта культурної спадщини, характерних властивостей, що становлять його історико-культурну цінність, просторових, функціональних характеристик, стану збереження, а також дані проведених досліджень.

ОХОРОНА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – це система правових, організаційних, фінансових, матеріально-технічних, містобудівних, інформаційних та інших заходів з обліку (виявлення, наукове вивчення, класифікація, державна реєстрація), запобігання руйнуванню або заподіяння шкоди, забезпечення захисту, збереження, утримання, відповідного використання, консервації, реставрації, ремонту, реабілітації, пристосування та музеєфікації об'єктів культурної спадщини.

ПАМ'ЯТКА – предмет духовної або матеріальної культури минулого, унікальний об'єкт природи чи цивілізації, який становить наукову, пізнавальну та естетичну цінність. Пам'ятки поділяють на рухомі і нерухомі.

ПАМ'ЯТКИ АРХІТЕКТУРИ – один із різновидів об'єктів культурної спадщини, високохудожні архітектурні твори, збудовані у минулі історичні періоди. Хронологічна дистанція має складати понад 40–50 років від сучасного моменту, споруда повинна оцінюватися передовсім з точки зору співвідношення просторів і мас, мистецького вирішення екстер'єру та інтер'єру. Це окремі будівлі, споруди, що повністю або частково збереглися в автентичному стані і характеризуються відзнаками певної культури, епохи, певних стилів, традицій, будівельних технологій або є творами відомих авторів.

За статусом архітектурні пам'ятки поділяють на: місцевого значення; національного значення; міжнародного значення; невиявлені, але гідні статусу пам'ятки. Три перші категорії підлягають обліку і державній охороні. Невиявлені, але гідні статусу пам'ятки постійно поповнюють списки (переліки) перших трьох категорій. Статус пам'ятки архітектури отримують споруди як сивої давнини (Акрополь, Теотіуакан, Боробудур), так і нестарі

споруди (Нотр-Дам-дю-О або каплиця Роншан Ле Корбюзьє) в залежності від унікальності і впливу на мистецьку ситуацію.

Статус пам'ятки архітектури може отримати об'єкт, який виконував такі функції: сакральну, військово-оборонну, цивільну, житлову, торгівельну тощо. Пам'ятка архітектури завжди має унікальні якості завдяки неповторності форм, інженерної конструкції, обробки будівельних матеріалів, їх комбінації чи використання, декору (мозаїка, рельєф, фреска, ліплення тощо). У Державному реєстрі нерухомих пам'яток України значна кількість пам'яток містобудування одночасно є і пам'ятками містобудування, окремі – пам'ятками історії.

ПАМ'ЯТКИ ІСТОРІЇ – це один із різновидів пам'яток культури, а саме: споруди, їх комплекси (ансамблі), окремі поховання та некрополі, місця масових поховань військовослужбовців, які загинули у війнах, поховань померлих внаслідок депортації та політичних репресій на території України, місця бойових дій, місця загибелі бойових кораблів, морських та річкових суден, визначні місця, пов'язані з важливими історичними подіями, з життям та діяльністю відомих осіб, культурою та побутом народів.

ПАМ'ЯТКИ МІСТОБУДУВАННЯ – це історично сформовані центри населених місць, вулиці, квартали, площі, комплекси (ансамблі) із збереженою планувальною і просторовою структурою та історичною забудовою, у тому числі поєднаною з ландшафтом, залишки давнього розпланування та забудови, що є носіями певних містобудівних ідей.

ПАМ'ЯТКИ МОНУМЕНТАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА – це твори образотворчого мистецтва, як самостійні, так і ті, що пов'язані з архітектурними, археологічними чи іншими пам'ятками або з комплексами чи ансамблями.

ПАМ'ЯТКИ НАУКИ І ТЕХНІКИ – це унікальні промислові, виробничі, науково-виробничі, інженерні, інженерно-транспортні, видобувні об'єкти, що визначають рівень розвитку науки і техніки певної епохи, певних наукових напрямів або промислових галузей.

ПРЕВЕНТИВНА КОНСЕРВАЦІЯ – це одна із основних сучасних технологій збереження культурної спадщини. У цілому під превенцією розуміється запобігання: превенція повинна допомогти уникнути небажаних подій, негативних наслідків або відтермінувати їх. Консервація передбачає заходи із запобігання або сповільнення процесів руйнації. Під превентивною консервацією розуміють профілактичні заходи, які включають дії із забезпечення відповідного клімату у приміщеннях, захисне освітлення, юридичний захист, моніторинг, розвиток відповідних пам'ятці програм використання.

Поняття «превентивна консервація» було введено у використання в 1990-х рр., коли прийшло усвідомлення необхідності попереджувальних заходів для збереження культурної спадщини, коли стало зрозуміло, що превентивна консервація забезпечує економію ресурсів. Підготовча робота з узагальнення методик і технік превентивної консервації була виконана міжнародними організаціями та їх комітетами, а в 1993 р. у Вашингтоні Комітет консервації Міжнародної ради музеїв створив робочу групу, яка займалася спеціально питанням превентивної консервації у музеях, бібліотеках і архівах. Міжнародний інститут консервації історичних і художніх творів присвятив темі превентивної консервації міжнародну нараду фахівців (відбулася в Оттаві у 1994 р.). Превентивні заходи також вимагають розширених знань про об'єкт культурної спадщини і потенційні чинники загрози для нього. Зокрема, в окремих країнах світу ще в останній третині ХХ ст. були вжиті заходи для того, щоб не було викидів у повітря шкідливих речовин в історичних центрах старих міст. У таких центрах було обмежено рух транспорту, визначено більше пішохідних зон. Це стосувалося таких історичних центрів, як Венеція, Флоренція в Італії.

Скорочення небезпеки впливу шкідливих речовин і механічних вібрацій є необхідною вимогою для довгострокового збереження історичних об'єктів, оригінальних поверхонь архітектури і скульптурних витворів. Превентивна консервація спирається нині на інноваційні попереджувальні

програми, новітні наукові й технічні розробки, основи яких були закладені у другій половині ХХ ст. Існує стандартизована документація, проводиться моніторинг, точний облік і оцінка рівня збереженості пам'яток культури.

ПРИСТОСУВАННЯ ОБ'ЄКТА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – це сукупність науково-дослідних, проєктних, вишукувальних і виробничих робіт щодо створення умов для сучасного використання об'єкта культурної спадщини без зміни притаманних йому властивостей, які є предметом охорони об'єкта культурної спадщини, у тому числі реставрація елементів, які становлять історико-культурну цінність.

РЕАБІЛІТАЦІЯ – це сукупність науково обґрунтованих заходів щодо відновлення культурних та функціональних властивостей об'єктів культурної спадщини.

РЕВІТАЛІЗАЦІЯ – (від лат. *re* ... – відновлення та *vita* – життя, дослівно: *повернення життя*) – поняття, що використовується в науковій і практичній діяльності, яке характеризує процеси відновлення, оживлення, відтворення. Під цим терміном розуміється відновлення занедбаних переважно старих промислових споруд та просторів, індустріальних районів у містах, але не в плані відродження виробництва, а здебільшого шляхом їх реорганізації на технологічні хаби, культурні і туристичні об'єкти. Ревіталізація – це нова культура у старих спорудах та місток між минулим та теперішнім.

РЕКОНСТРУКЦІЯ ПАМ'ЯТКИ – (від лат. *reconstructio* – відбудова) – багатозначний термін в архітектурі й містобудуванні. Щодо охорони об'єктів культурної спадщини вживається в наступних значеннях:

1) відтворення на підставі наукових досліджень композиції, архітектурної форми, декору пам'яток архітектури, старовинних будівель, споруд, комплексів, ансамблів, історичних центрів міст або їх частин, які втратили частково чи повністю первісний вигляд. Реконструкцію виконують шляхом вивчення натурних залишків об'єктів, виконання археологічних та історико-архітектурних досліджень із залученням архівних, бібліографічних,

іконографічних джерел. Візуалізація результатів такої реконструкції можлива у матеріальній і віртуальній формах – як архітектурний кресленик, макет або з використанням новітніх електронних пристроїв та інформаційних технологій – у вигляді динамічних об'ємних комп'ютерних зображень, які можна роздивлятися з усіх сторін при різних режимах освітлення;

2) архітектурний кресленик або макет, що відтворює первісний (або на певний історичний період) вигляд пам'ятки архітектури, старовинної будівлі, споруди, комплексу, ансамблю, історичного центру міста або його частини;

3) у містобудуванні застосовується поняття комплексної реконструкції історичних міст, їхніх частин. Метою комплексної реконструкції є: забезпечення сприятливого середовища життєдіяльності; розвиток різноманітних форм громадської активності; підтримання житлової функції історичних центрів міст і підвищення комфортності проживання в них. При цьому керуються принципом підпорядкування сучасних функцій і потреб вимогам охорони культурної спадщини, можливостям її використання. Основний зміст комплексної реконструкції визначається цілісним містобудівним середовищним підходом до перетворень у межах історичних міст чи їхніх районів. Комплексна реконструкція передбачає взаємопов'язану за метою, завданнями, змістом і термінами реалізації послідовність заходів: наукові дослідження, проектування, планування, фінансування і реалізацію запланованих перетворень.

Виокремлюють п'ять методичних засад комплексної реконструкції:

1) пріоритетність збереження нерухомої культурної спадщини; 2) включення реконструкції у загальний процес соціально-економічного розвитку міста; 3) програмно-цільовий підхід; 4) міждисциплінарність і міжвідомчість; 5) диференціація і плюралізм конкретних вирішень.

Завдання комплексної реконструкції наступні:

- виділення історичних містобудівних утворень (кварталів, їхніх груп, вулиць, площ), що підлягають комплексній реконструкції, як цілісних об'єктів;

- визначення територій регенерації, обмежених і активних перетворень;

- складання перспективних планів археологічних розкопок, що узгоджуються з планами реконструктивних робіт;

- складання планів реставрації пам'яток з урахуванням програми комплексної реконструкції.

До програми комплексної реконструкції міст із особливо цінною культурною спадщиною входить програма (план) розвитку інфраструктури туризму.

Комплексна реконструкція передбачає реалізацію низки практичних заходів, основними з яких є:

- реставрація і реабілітація об'єктів культурної спадщини;
- модернізація і капітальний ремонт масової історичної забудови;
- вибіркове знесення амортизованих малоцінних будівель і нове компенсаційне будівництво;
- розвиток інженерної інфраструктури і транспортних мереж;
- озеленення і благоустрій території, забезпечення задовільного екологічного стану довкілля.

Коректне виконання цих заходів дозволяє досягнути таких результатів:

- збереження і примноження культурно-історичного потенціалу міста;
- створення сприятливих умов функціонування історичних центрів і районів міста;
- забезпечення гармонійного поєднання нових будівель з історичним архітектурним середовищем.

За ступенем радикальності перетворень розрізняють такі реконструктивні заходи:

- збереження (містобудівна консервація) забудови з можливим відтворенням утрачених елементів, реставрацією пам'яток і влаштуванням прихованих систем інженерного устаткування;

- оновлення (реконструкція) забудови з компенсаційним новим будівництвом;

- перетворення забудови зі збереженням вуличного розпланування і новим будівництвом, регульованим за висотою та іншими параметрами.

Комплексна реконструкція в останній чверті ХХ – на початку ХХІ ст. успішно застосовувалася в багатьох історичних містах Європи: Вільнюсі, Ризі, Таллінні, Гданську, Берліні, Дрездені, ін. В Україні така практика поки не набула масового поширення.

РЕМОНТ ОБ'ЄКТА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – це сукупність проєктних, вишукувальних і виробничих робіт, спрямованих на покращення технічного стану та підтримання в експлуатаційному стані об'єкта культурної спадщини без зміни властивостей, які є предметом його охорони. Тобто, ремонт пам'яток передбачає покращення їх технічного стану і експлуатаційних якостей без змін існуючого архітектурного вигляду.

РЕСТАВРАЦІЯ ПАМ'ЯТОК – це сукупність науково обґрунтованих заходів щодо укріплення (консервації) фізичного стану, розкриття найбільш характерних ознак, відновлення втрачених або пошкоджених елементів пам'ятки із забезпеченням збереження її автентичності. Реставрація передбачає проведення таких видів робіт: фрагментарна реставрація (у т.ч. часткове відтворення); цілісна реставрація (в т.ч. повне відтворення).

ТЕХНОЛОГІЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – це сукупність науково-технічних, організаційних та мистецьких методів і процесів, спрямованих на охорону, дослідження, документування, відновлення, реставрацію та популяризацію матеріальних (пам'ятки архітектури, археологічні знахідки, твори мистецтва) і нематеріальних (традиції, звичаї, усна народна творчість) об'єктів, що становлять цінність для сучасних та майбутніх поколінь. Основні напрями технологій збереження: дослідження та документування (вивчення об'єктів спадщини, створення їх описів, фото-, відео- та 3D-моделей); консервація та реставрація (застосування спеціальних матеріалів і методів для запобігання

подальшому руйнуванню та відновлення первісного вигляду об'єктів, що пошкоджені); відновлення та реконструкція (відбудова втрачених або зруйнованих частин об'єктів на основі історичних даних та археологічних знахідок); моніторинг та контроль (спостереження за станом об'єктів культурної спадщини, виявлення загроз та вживання заходів для їх усунення); цифровізація (створення цифрових копій об'єктів культурної спадщини, що дозволяє зберегти інформацію та забезпечити доступ до них широкому загалу); популяризація та освіта (проведення виставок, екскурсій, освітніх програм для підвищення обізнаності суспільства про цінність культурної спадщини).

Збереження потребують історичні пам'ятки та архітектурні ансамблі (наприклад, Софійський собор у Києві); музейні предмети (твори мистецтва, інші артефакти); археологічні знахідки та стародавні міста (наприклад, Херсонес Таврійський); традиційні свята, ремесла, обряди, інші об'єкти нематеріальної культурної спадщини.

ТИПИ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – класифікація згідно Закону України «Про охорону культурної спадщини» (2000 р. із змінами і доповненнями). *За типами об'єкти культурної спадщини поділяються на:* споруди (витвори) – твори архітектури та інженерного мистецтва, твори монументальної скульптури та монументального малярства, археологічні об'єкти, печери з наявними свідченнями життєдіяльності людини, будівлі або приміщення в них, що зберегли автентичні свідчення про визначні історичні події, життя та діяльність відомих осіб; комплекси (ансамблі) – топографічно визначені сукупності окремих або поєднаних між собою об'єктів культурної спадщини; визначні місця – зони або ландшафти, природно-антропогенні витвори, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду.

ЦИФРОВІ СПОСОБИ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – це 3D-сканування і фотограмметрія; 3D-моделювання;

доповнена реальність; VR-туризм; бази даних і цифрові паспорти; лазерне сканування; цифровий сторітелінг; зйомка за допомогою дрона, ін.

Чимало українських архітектурних пам'яток перебувають у занедбаному стані. Щоб провести їх реставрацію чи хоча б консервацію, потрібні десятки років і немалі кошти. Однак завдяки цифровим технологіям можна доволі швидко та дешево зберегти їх вигляд. Зарубіжний досвід такої роботи поширений і в Україні. Креативні команди українських дизайнерів, інженерів і розробників створюють тривимірні моделі, проєкції, сканують будівлі та проєктують цифрові паспорти і навіть організують фестивалі, де процес трансформації культурної спадщини відбувається у реальному часі. Наприклад, проєкт «Дуже Цифрові Резиденції», який об'єднав мистецтвознавців і програмістів. Він довів, що зберігати культурні об'єкти України можна інноваційними способами.

ЦИФРОВА КОНСЕРВАЦІЯ ПАМ'ЯТОК – це процес використання цифрових технологій для створення електронних копій, 3D-моделей, віртуальних турів та інтерактивних баз даних про об'єкти культурної спадщини. Вона дозволяє надійно зберігати інформацію про пам'ятки, створювати віртуальні версії для людей з вадами зору, а також надає інструменти для їх майбутнього відновлення у разі пошкодження або руйнування.

EUROPA NOSTRA – загальноєвропейська федерація неурядових організацій культурної спадщини, яку підтримує широка мережа державних органів, приватних компаній та фізичних осіб, що охоплює понад 40 країн. Заснована у 1963 р. Нині є найбільш репрезентативною мережею спадщини в Європі, яка тісно співпрацює з Європейським Союзом, Радою Європи, ЮНЕСКО, іншими міжнародними організаціями у сфері збереження культурної спадщини. Проводить кампанії, спрямовані на порятунок об'єктів культурної спадщини, місць і ландшафтів Європи, які перебувають під загрозою знищення, зокрема, через різні програми, які фінансує.